

הלכות שביתת עשור פרק ג' (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום שיעור — הלכות שביתת עשור, פרק ג' (רחיצה, סיכה, נעילת הסנדל, תשמיש המיטה)

א. איסור רחיצה — כללי (הלכה א)

הרמב"ם: „אסור לרחוץ ביום הכיפורים בין בחמין בין בצונן, בין כל גופו בין אבר אחד, אפילו אצבע קטנה אסור להושיטה במים.”

פשוט: יש איסור גמור של רחיצה ביום כיפור — חם או קר, כל הגוף או אפילו להכניס אצבע קטנה במים.

חידושים והסברות:

1. **חילוק בין יום כיפור לשבת לגבי חמין/צונן:** בשבת האיסור דרבנן של מרחץ הוא רק על חמין (גזירת בלנים — כי הבלנים היו מחממים מים), וגם יש חילוק בין כל גופו לאבר אחד. ביום כיפור אבל אין שום חילוק — אפילו צונן, אפילו אבר אחד, אפילו אצבע.

2. **מהי „רחיצה” — הנאה או ניקיון?** רחיצה כאן אינה רק להיות נקי (זה היה מותר אפילו ביום כיפור כשאדם מלוכלך, כמו שהרמב"ם אומר מאוחר יותר), אלא תענוג/הנאה מסוימת של רחיצה במים. אבל קשה לומר שמים קרים הם „תענוג” באותו אופן כמו מים חמים. הדרך היחידה לדבר על הנאת רחיצה מיוחדת (לא רק הנאת ניקיון) היא ברוחץ בחמין — מים חמים, שיש בהם תענוג מהמים עצמם. אבל בצונן כל הענין הוא רק להיות נקי.

3. **הגמרא של רב חסדא (יומא עז): — חילוק בין אבלות לתענוג:** „כל שהוא משום אבל כגון תשעה באב — אסור בין בחמין בין בצונן; כל שהוא משום תענוג כגון תענית ציבור — בחמין אסור, בצונן מותר.” הרמב"ם פוסק שיום כיפור אסור אפילו בצונן — יוצא שיום כיפור דומה ל„משום אבל” (כמו תשעה באב), לא רק „משום תענוג.” אבל נשאלת השאלה: יום כיפור אינו אבלות — זה עינוי! עינוי לכאורה צריך להיות דומה ל„תענוג” (מסירים את התענוג), ואז צונן צריך להיות מותר. זו נשאת קושיה.

4. **אבלות = הזנחה:** מוצע שיסוד רחיצת אבלות הוא „הזנחה” — אבל שוכח את גופו, הוא שרוי בצער, הוא מזניח הכל. אבל ביום כיפור זה לא מתאים — זה יותר נושא של עינוי, לא הזנחה. זו נשאת שאלה פתוחה.

5. **החילוק בין זמננו לזמן חז"ל:** רחיצה בזמן חז"ל הייתה „דבר נוסף” — היו הולכים למרחץ פעם בשבוע, זה היה דבר מיוחד. היום מקלחת היא צורך יומיומי, לא הנאה נוספת. אותו דבר עם כביסה — פעם זה היה „טרחה עצומה” (גיהוץ וכו'), היום מחליפים בגדים כל יום. זה מסביר את הקשיים שיש לציבור עם תשעת הימים — המציאות השתנתה באופן יסודי.

6. **האם „הנאת רחיצה” היא באמת קטגוריה נפרדת:** אף אחד לא רוחץ כשהוא כבר נקי — עושים מקלחת כי מעט מלוכלכים. אבל יש הרבה רמות של „מלוכלך” — מפונק מרגיש כל טיפת זיעה. ברמה מסוימת קוראים לזה „תענוג” — זה לא חינוך, אבל נעים להיות נקי. זו „הנאת רחיצה” שאסורה ביום כיפור. אבל לצורך גדול יותר (מלך, חולה) צריך להתיר.

7. **הרמב"ם לא עושה כלל רחב:** הרמב"ם „מצמצם” עם הגמרא — הוא מביא רק חריגים ספציפיים (מלך, כלה, מלוכלך, חולה), לא התרה כללית ש„כשאין זו הנאת רחיצה זה מותר באופן רחב.” הרמב"ם לא מחזיק בחילוק שראשונים אחרים (כמו רבינו תם) עושים בין „רחיצה של הנאה” ל„רחיצה שלא להנאה.” אצל הרמב"ם כל רחיצה אסורה — מלבד חריגים ספציפיים.

ב. מלך וכלה רוחצין את פניהם (הלכה ב-ג)

הרמב"ם: „והמלך והכלה רוחצין את פניהם.” כלה — „כדי שלא תתגנה על בעלה” (עד שלושים יום). מלך — „כדי שתיראה ביופיה, שנאמר מלך ביופיו תחזינה עיניך.”

פשוט: שני חריגים לאיסור רחיצה: כלה (בתוך שלושים יום) רשאית לרחוץ את פניה כדי שלא תהיה מאוסה על בעלה; מלך רשאי לרחוץ את פניו כי הוא צריך להיראות יפה (מלך ביופיו).

חידושים והסברות:

1. **למה דווקא כלה?** אם הטעם הוא „שלא תתגנה על בעלה”, למה רק כלה (עד 30 יום) ולא כל אישה? התירוץ: כלה בשלושים הימים הראשונים היא עדיין בשלב שהחתן יכול עדיין „להתאכזב” — אחר כך הוא כבר „נפל.” השיעור של שלושים יום מתקשר להלכות שבע ברכות.

2. **הפסוק „מלך ביופיו תחזינה עיניך”:** בפשט הפסוק (ישעיה ל"ג:י"ז) אולי מדבר על הקב"ה, לא על מלך בשר ודם. לכן הרמב"ם מביא אותו כראיה שמלך צריך להיראות יפה.

3. **יסוד ההיתר — צורך מראה לעומת הנאה:** מוצע שהרמב"ם מביא את שתי הדוגמאות להוכיח שכאשר הרחיצה אינה להנאה אלא ל„מראה” (appearance), היא מותרת. אבל הרמב"ם מאוחר יותר אוסר מצבים שבוודאי אינם „רחיצה של תענוג” (כמו נטילת ידיים לתפילה), מה שלא מתאים ליסוד הזה. זה מקשה לומר שההיתר של מלך/כלה הוא רק כי זה לא להנאה.

4. **הסברה חלופית — צורך חזק:** זה לא שרחיצת מלך/כלה שונה קטגורית, אלא שחכמים הקילו כי יש צורך חזק מאוד (כלה — שלום בית; מלך — כבוד המלכות). זה מתאים יותר אם רחיצה היא דרבנן, וחכמים יכולים להקל לצורך גדול.

5. **קושיה מעשית — מה עושה רחיצת פנים?** מה זה משנה לרחוץ את הפנים? אדם שרחץ אולי יש לו „ברק” או „אדמוניות” לשעה, אבל אחר הצהריים כבר לא רואים הבדל. מוצע שזה עניין תרבותי — באותם זמנים היו רואים יותר את ההבדל.

6. **קושיה: מלך ביום כיפור — מה הצורך?** מלך ישראל לא יושב על כסאו ומקבל קהל ביום כיפור — ביום כיפור הציבור עסוק עם הכהן גדול בבית המקדש. למה הוא צריך לרחוץ? מוצע שהרמב"ם מביא זאת כהלכה כללית, לא רק ליום כיפור בזמן בית המקדש.

7. **[דיגרסיה: יישום על רבי:]** נרמז שאולי לרבי יש דין של „מלך ביופיו” — הוא צריך להיות בכבוד לחסידיו. מוזכר המנהג (שחודש על ידי האדמו"ר מסקווירא) שרבי יושב שבעה על במה עם אנשים סביב. אם הוא „מלך ביופיו”, היה פטור מקריעה, רחיצה, וכו'.

8. **האם כל אדם היום הוא כמו „מלך וכלה” של פעם:** אם חכמים הבינו שאדם רגיל אפשר לומר לו לא לרחוץ, אבל כלה היא „צורך גדול מדי” — אולי כל אדם היום הוא ברמה של מלך/כלה של אז, כי רחיצה היא היום צורך בסיסי כל כך.

ג. מי שהיה מלוכלך בצואה או בטיט (הלכה ד)

הרמב"ם: „מי שהיה מלוכלך בצואה או בטיט — רוחץ מקום המטונף כדרכו ואינו חושש.”

2. „כדרכו" **אצל חולה** — מה זה אומר? האם „כדרכו" אומר שהוא רשאי לעשות מקלחת חמה כמו כל יום? הרמב"ם אינו מפורש.

3. **חולה** — האם זו הנאת רחיצה או לא? אצל חולה זו כן הנאת רחיצה — יש לו הנאה מהרחיצה. אבל זה צורך — חלק מטיפול בגוף. הרמב"ם מביא בהלכות שבת שאצל חולה שיש בו סכנה „מחמין לו חמין בין להשקותו בין לרחיצת גופו" — רחיצה היא דבר שעוזר לחולה, זה חלק מחיזוק הגוף. זה מודל אחר ממלוכלך — אצל מלוכלך זה לא הנאת רחיצה בכלל, אצל חולה זו כן הנאת רחיצה אבל עם צורך.

ו. חייבי טבילות טובלין כדרכן (הלכה ד)

הרמב"ם: „וכל חייבי טבילות טובלין כדרכן בין בתשעה באב בין ביום הכפורים."

פשט: מי שחייב בטבילה (כמו נדה) טובל כרגיל, בין בתשעה באב בין ביום כיפור.

חידושים והסברות:

1. הרמב"ם מזכיר תשעה באב יחד עם יום כיפור — זו לשון הבריייתא.
2. **חקירה בגמרא** — **טבילה בזמנה מצוה:** אצל נדה למשל, היא בכל מקרה לא יכולה לשמש ביום כיפור, אז מה התועלת בטבילה? אלא אם טבילה בזמנה מצוה, יש מצוה מיוחדת ללכת בזמנה. הגמרא מסיקה שאפילו אם טבילה בזמנה לאו מצוה, זה מותר, כי טבילה אינה רחיצה של תענוג — היא לא מלוכלכת, היא רק טמאה, והמעבר מטומאה לטהרה אינו הנאת רחיצה, זה עניין אחר לגמרי.

ז. נטילת ידיים בבוקר ביום כיפור — מחלוקת רמב"ם ורבינו תם

פשט אצל הרמב"ם: הרמב"ם לא מביא שום היתר לרחוץ בבוקר (נטילת ידיים שחירית) ביום כיפור.

חידושים ומחלוקות:

1. **שיטת הרמב"ם:** יסוד נטילת ידיים בבוקר הוא בגלל „ידים עסקניות הן" — חזקה שהידיים מלוכלכות. לפי הרמב"ם, חזקה לבדה אינה מספיקה — צריך לדעת בוודאות שמלוכלך (להראות את הצואה). לכן לפי הרמב"ם — אסור לרחוץ בבוקר ביום כיפור, כי זו בדיוק סוג הרחיצה שהתורה אסרה — סתם ידיו ופניו בבוקר, לא כי הוא מרגיש מלוכלך, אלא כי זו הנהגה.

2. **רבינו תם (מובא בהגהות מיימוניות):** רבינו תם מתיר נטילת ידיים בבוקר, עם הסברא: „שאיין לך טיט וצואה יותר מן הידים בבוקר" — הוא סובר שהידיים בבוקר באמת מלוכלכות מספיק. אלא שאומר רבינו תם, לא יתכוון להנאת רחיצה.

3. **החילוק:** רבינו תם מבין שנטילת ידיים בבוקר קשורה לרוח רעה — גזירת הכתוב שיש על כל אחד, ולכן זה ממש מלוכלך. הרמב"ם אבל סובר שזה בעיקר כי ידים עסקניות הן (לכלוך מעשי), וחזקה בלבד אינה מספיקה להתיר.

4. **רבינו ירוחם** מביא שכל רבותינו אחרי הרמב"ם סוברים שכן מותר לרחוץ — גם לתת אוכל לתינוק (נותן פת לתינוק) צריך לרחוץ, אפילו אינו מלוכלך.

5. **הרשב"א** מוסיף שאחרי בית הכסא מותר לרחוץ משום מיאוס ונקראת — אפילו בעל קטנים, אפילו לא שפשוף, אפילו אינו ממש מלוכלך. כהן גם כן — כל דבר שאינו מתכוין להנאת רחיצה אלא לנקות מלכלוך, שרי.

6. **לגבי ההגבלה של עד הפרק:** יש מחלוקת בהלכות נטילת ידיים האם „עד הפרק" פירושו עד האצבעות או עד פרק כף היד. המנהג להחמיר ביום כיפור (רק עד קצה האצבעות) הוא פשוט לפי השיטה שאין חיוב לרחוץ את כף היד.

7. **[חידוש מעשי:]** לפי הרמב"ם (שלא מחזיק ברוח רעה) אין צורך לשטוף נגל וואסער ביום כיפור.

פשט: מי שמלוכלך בצואה או בבזבז רשאי לרחוץ את המקום המלוכלך כרגיל, ואינו צריך לחשוש.

חידושים והסברות:

1. „מקום המטונף" + „כדרכו": הרמב"ם מגביל ל„מקום המטונף" — רק את המקום המלוכלך, אבל „כדרכו" פירושו שהוא רשאי לעשות זאת כרגיל, לא בצמצום — הוא לא צריך להסתפק במעט מים. „ואינו חושש" — הוא לא צריך לעצור כשהצואה הוסרה טכנית, הוא רשאי לרחוץ כראוי.

2. **זה מתאים לכלל:** רחיצה למטרה (להסיר לכלוך) אינה „הנאת רחיצה" — הוא עושה זאת בגלל חתיכת הבזבז שהוא צריך להיפטר ממנה.

3. **חילוק בין מלוכלך בצואה למלוכלך בזיעה:** למה לא כל אדם מזיע ויכול לרחוץ? התירוץ: מלוכלך בזיעה אינו רק עניין של נוחות — זה עניין של כבוד, של לא להיות מאוס. אצל מלך או כלה, שהסטנדרט של ניקיון גבוה יותר, הצער גדול יותר, ולכן זה מותר. אצל אדם רגיל, יום אחד בלי מקלחת לא מסוכן — רק ביום השני זה כבר נקרא „מלוכלך". אולי מי שמזיע מאוד היה גם מותר, כי רמת הצער מספיקה.

4. **המשלי תורה (מובא בהגהות מיימוניות):** איסטנים הוא כמו מלך — הוא מאוד רגיש למראהו, והוא צריך להיות נקי, לא להנאת רחיצה אלא לצורך מעשי. לכן: מי שאיטנים והוא צריך לנקות פניו במים, מותר אפילו ביום כיפור. אפילו לפי הרמב"ם אפשר להסכים לזה, כי שיטת הרמב"ם היא שכמה צער צריך להיות, יותר מזה לא — ואיטנים יש לו יותר צער, כמו מלך.

ד. מדיחה אשה ידה אחת במים (הלכה ד)

הרמב"ם: „ומדיחה אשה ידה אחת במים ונותנת את הפת לבנה."

פשט: ביום כיפור לא אוכלים, אבל ילד צריך לאכול. האם רשאית לרחוץ יד אחת (לא שתיים) כדי לתת לילד לחם נקי.

חידושים והסברות:

1. **קושיית ר' אברהם נאויטש (מהלכות ברכות):** הרמב"ם פוסק ש„המאכיל אחרים אינו צריך נטילת ידיים" — מי שנותן אוכל לאחר לא צריך לרחוץ ידיים. אם כן, למה האישה צריכה לרחוץ? **תירוץ:** ההלכה ש„המאכיל אחרים אינו צריך נטילת ידיים" מדברת כשהידיים אינן ממש מלוכלכות — זו רק „חזקה" של „ידים עסקניות הן". אבל ביום כיפור, כי לא רוחצים כל היום, הידיים באמת ממש מלוכלכות. לכן זה לא דין נטילת ידיים, אלא דין ניקיון — ולניקיון צריך לרחוץ אפילו כשנותנים לאחר.

2. **חילוק בין רמות ניקיון לפי הקשר:** לתפילה רמת הניקיון אינה כל כך מחמירה — הרמב"ם לא אומר שצריך נטילת ידיים לתפילה ביום כיפור. אבל לתת לחם לילד זה „דבר עדין יותר" — רמת הלכלוך היא כבר בכלל „היו ידיו מלוכלכות", שמותר לרחוץ.

3. **רק יד אחת:** הרמב"ם אומר „ידה אחת" — רק היד שבה היא משתמשת לתת את הלחם. אם אם מכינה כריך בשתי ידיים, לכאורה היא תוכל לרחוץ שתי ידיים. הרמב"ם מדבר על אופן שהיא רק „נותנת" — לא מכינה.

ה. חולה רוחץ כדרכו (הלכה ד)

הרמב"ם: „חולה רוחץ כדרכו אפילו אינו מסוכן."

פשט: חולה רשאי לרחוץ כרגיל, אפילו אינו בסכנה.

חידושים והסברות:

1. **חילוק בין רחיצה לאכילה אצל חולה:** לגבי אכילה ביום כיפור צריך רופא לומר שיש סכנה. אבל רחיצה היא „לא כל כך חמורה" — אפילו חולה שאין בו סכנה רשאי לרחוץ. זה מראה שרחיצה היא איסור קל יותר מאכילה.

בטהרה יתירה" — אפילו אדם שלא מקפיד כל השנה על טבילה לתפילה, ביום כיפור להתפלל בלי מקוה אינו ראוי.

10. **הרב ואזנר** גם כן פסק כך — כשמישהו שאל אותו ביום כיפור, אמר לו בלחש שהוא רשאי, כמו מנהג המאירי. זה מבוסס על החילוק של רחיצה של תענוג — שטבילה לתפילה אינה רחיצה של תענוג.

11. **חידוש בדעת המאירי**: הסברא של המאירי היא שבעל קרי לא יוכל להתפלל כראוי בלי מקוה — הוא ירגיש לא נקי. זו סברא חדשה שהרמב"ם לא חשב עליה. הרמב"ם מסתכל על המנהג שאין מתירים דבר האסור, אבל המאירי מביא שאלה חדשה: איך הוא יכול להתפלל ביום כיפור בלי מקוה? זה צער גדול. **הגבילה**: אף אחד לא היה אומר שמותר לעבור על עינויים של יום כיפור כדי להתפלל טוב — המאירי מתכוון רק שהחביבות של תפילות יום כיפור בטהרה היא דבר קדוש, לא סתם תאוה.

12. **[דיגרסיה: כללי הלכה — מתי קושי הוא היתר]**: אנשים שואלים שאלות כשיש להם קושי, לא כשזה הדין הפשוט. רב שעונה „קושי אינו היתר" לעתים קרובות אינו מדויק — כי הרבה פעמים, במיוחד בדרבנן, קושי כן גורם. השואל מתכוון: „התורה דיברה על מקרה רגיל, אני לא מקרה רגיל — אמור לי את ההלכה למקרה החדש שלי." אי אפשר סתם לענות „הרי יש הלכה" בלי לנתח את המקרה הספציפי.

ט. טיט שהוא לח — טופח על מנת להטפח

הרמב"ם: טיט שהוא לח — אם יניח אדם ידו עליו ותעלה בו לחלוחית, וכשהוא נוגע ביד אחת ביד השנייה גם היא תהיה רטובה (טופח על מנת להטפח) — אסור לשבת על טיט כזה, כי הוא יהיה רטוב ממנו.

פשט: אסור הרחיצה אינו רק כשממש שופכים מים, אלא אפילו כשנעשים רטובים מדבר לח.

חידושים:

1. כאן רואים בבירור שיש איזו הנאה מלהירטב — לא רק ממים חמים על הגב (הנאת מרחץ), אלא אפילו סתם להירטב הוא סוג של הנאה.

י. לא ימלא אדם כלי חרס מים ויצטנן בהם

הרמב"ם: „לא ימלא אדם כלי חרס מים ויצטנן בהם" — אסור למלא כלי חרס במים כדי להתקרר, „שמים נוזלים מדופנו" — כי מים זולגים מדפנותיו של כלי חרס. אפילו כלי מתכות שלא מזיע כל כך — אסור שמא יבוא לידי סחיטה.

פשט: אסור להחזיק כלי עם מים קרים כדי להתקרר, כי מים יכולים לצאת מהכלי.

חידושים:

1. „מים נוזלים מדופנו" אינו אומר שמים עוברים ממש דרך כלי החרס (כי כלי חרס מחזיק נוזל). זה מתכוון לעיבוי — כשמים קרים נמצאים בחדר חם, מים מתעבים על החלק החיצוני של הכלי מהאוויר (הפרש טמפרטורות). כלי חרס, כי הוא לא מוליך חום כל כך טוב, נשאר קר יותר מהאוויר, ולכן הוא תופס יותר עיבוי.

יא. להצטנן בפירות — מותר

הרמב"ם: „אבל מותר להצטנן בפירות."

פשט: מותר לאחוז פרי קר כדי להתקרר. בפירות אין חשש שישפכו מים.

יב. מטפחת מערב יום טוב

הרמב"ם: „לקח אדם מטפחת מערב יום טוב ומנגבה ומניחה תחת הבגדים, ולמחר מעבירו על פניו ואינו חושש, אף על פי שיש בו קור הרבה."

ח. מי שראה קרי ביום הכיפורים (הלכה יא)

הרמב"ם: „הרואה קרי ביום הכיפורים — אם לח הוא, מקנה במפה ודיו. אם יבש — רוחץ במקום המלוכלך בלבד ומתפלל. אבל אסור לו לרחוץ כל גופו או לטבול, שאין הטובל בזמן הזה טהור מפני טומאת מת."

פשט: בזמן הזה, שכבר ביטלו את חיוב הטבילה (תקנת עזרא), אם מישהו ראה קרי ביום כיפור: אם זה עדיין לח — ינגב במטלית. אם זה כבר יבש (מרוח, אי אפשר סתם לנגב) — צריך להשתמש במים, אבל רק לרחוץ את המקום הספציפי שבו מלוכלך (לא רוחץ כדרכו), ואחר כך יתפלל.

חידושים והסברות:

1. **קושיה על טעם הרמב"ם של „טומאת מת"**: מה הרמב"ם מתכוון ש„שאינן הטובל בזמן הזה טהור מפני טומאת מת"? זו לא הלכה שטמא מת שטובל לטומאה אחרת (כמו קרי) לא נעשה טהור מאותה טומאה! הוא כן נעשה טהור מקרי — רק שהוא נשאר טמא מת. יש נפקא מינה לגבי בית המקדש, אבל לתפילה זה צריך לעזור.

2. **תשובה — פשט חדש**: אזכור הרמב"ם של טומאת מת אינו סתירה להלכות טומאה, אלא טענה מעשית: מאחר שהוא טמא מת, הוא בכל מקרה לא יכול להיכנס לבית המקדש — ממילא הטבילה מקרי אינה שימושית מעשית. לא אוכלים תרומה (כי ביום כיפור לא אוכלים), לא הולכים לבית המקדש (כי טמא מת). ממילא לטבילה אין תועלת, ונשאר רק המנהג לתפילה — שלא יכול לדחות את איסור הרחיצה.

3. **שיטת הרמב"ם — חיבור הלכות תפילה והלכות קריאת שמע**: הרמב"ם כבר קודם (בהלכות קריאת שמע) פסק שתקנת עזרא של טבילה לבעל קרי בוטלה. בהלכות תפילה הוא כתב שנשאר רק מנהג של רחיצה (לא טבילה)

לתפילה — כלומר לרחוץ במרחץ, לא ללכת למקוה. והמנהג הוא רק לתפילה, לא לקריאת שמע.

4. **הטעם העיקרי — ואין מנהג לבטל דבר איסור**: הסברא העיקרית של הרמב"ם: מאחר שזה רק מנהג לרחוץ לתפילה (לא חיוב), מנהג לא יכול לדחות איסור. ואין מנהג לבטל דבר איסור אלא לעשר את המותר — מנהגים יכולים רק להוסיף חומרות, לא להקל באיסורים. מנהג לרחוץ — יפה מאוד כל השנה כשמחמירים. אבל מנהג לרחוץ ביום כיפור? זה לא הגיוני.

5. **אם היה חיוב טבילה עם תועלת מעשית**: אם היה שהטבילה יש לה תועלת אמיתית (כמו שהוא רוצה להיכנס לבית המקדש), היה הכלל של „כל חייבי טבילות טובלין כדרכן" מתיר לו. אבל גם זה קשה, כי הוא גם צריך אפר פרה אדומה — המקוה לבדה לא הייתה מספיקה.

6. **הרמב"ם לא מחזיק בחילוק של „רחיצה של הנאה" לעומת „רחיצה שלא להנאה"**: זהו חידוש מפתח. הרמב"ם לא עושה את החילוק שראשונים אחרים (כמו רבינו תם) עושים. אצל הרמב"ם כל רחיצה אסורה — מלבד חריגים ספציפיים.

7. **קושיה על הרמב"ם ממלך**: אם הרמב"ם לא מחזיק בחילוק של הנאה/צורך, למה מלך מותר לרחוץ ביום כיפור? כלה — מילא, משום שלום בית. אבל מלך? הפסוק „מלך יפיו תחזינה עיניך" אינו מצווה, אלא תיאור. תשובה: זו קולא רבנית מיוחדת למלך כי יש צורך גדול.

8. **טבילות כהן גדול ביום כיפור**: הכהן גדול טובל מספר פעמים ביום כיפור, ואף מחממים את המים (עם ברזלים חמים — „מעשה תפקצנתן"). אבל זה חיוב (חלק מסדר העבודה), לא מנהג, ממילא אין שאלה.

9. **ראשונים המתירים טבילה לבעל קרי**: הטור מביא מהגאונים, רבי יהודה ברצלוני, הרוקח, והמאירי — כולם מתירים לרואה קרי לטבול ביום כיפור. המאירי כותב: „שמענו לחכמים וגדולים שלא חששו לתלמידיהם על ידי מעשה, מפני שלא היתה תפילת יום הכיפורים חביבה להם אלא אם כן

פשט: מותר לקחת מטלית, להרטיב במים ערב יום כיפור, לסחוט/לייבש, להניח תחת הבגדים, ולמחר (ביום כיפור) להתנגב בה. כי זה כבר לא „טופח על מנת להטפח“ — לא זולגים ממנה מים. הקור שנשאר הוא כמו „להצטנן בפירות“ — מספיק לחות כדי לקרר, אבל לא מספיק כדי להרטיב.

חידושים:

1. **הרמ"א** אומר שלא לעשות זאת, כי אולי תהיה סחיטה מהמטפחת. נשאלת השאלה: הרי זה כבר מיובש, איך יש סחיטה?
2. כל זה חילוק עדין מאוד — שיעור שמותר ושיעור שאסור. אולי היום היו יכולים לשאול האם מותר לעמוד ליד מזגן.
3. הזעה עצמה אינה אסורה — למרות שמים עולים על הגוף — כי אין בזה הנאת רחיצה, להיפך.

יג. עובר במים לדבר מצוה

הרמב"ם: כשמישהו הולך לדבר מצוה — לקבל פני רבו, אביו, או מי שגדול ממנו בחכמה, או ליכנס לבית המדרש — ויש מים בדרך, „עובר במים עד צוארו ואינו חושש“. **וחזור ממנו למקומו** — הוא גם רשאי לחזור דרך המים, כי **שאם לא תתיר לו לחזור אינו הולך** — אם לא יתירו לו לחזור, הוא בכלל לא ילך, ו**נמצא נמנע מן המצוה**.

פשט: מותר ללכת דרך מים עד הצוואר למצוה, ואין צריך לחשוש לאיסור רחיצה.

חידושים והסברות:

1. **„עד צוארו“** — **מקסימום, לא מינימום:** „אפילו עד צוארו.“ יותר מזה אסור, כי אז יש חשש שישתה מים (או יטבע). זו קולא גדולה — לא רק שלולית קטנה שהרגליים נרטבות, אלא מותר שכל הגוף יירטב למצוה.
2. **„מי שגדול ממנו בחכמה“** אינו דווקא רבו — זו מצוה של חכמים של כבוד חכמים, אף על פי שאינו רבו. גם „ליכנס לבית המדרש“ פירושו באמצע יום כיפור — אחרי שכבר סיים להתפלל, הוא רוצה ללכת ללמוד.
3. **ההיתר לחזור הוא רק במצוה:** בלשמונה פירותיו (לשמונה על שדותיו) לא כתוב שמותר לחזור. זה מראה שההיתר לחזור הוא ספציפית למצוה, לא להפסד.
4. **חילוק בין להרוויח כסף חדש לשמור:** להרוויח כסף חדש אינו מצוה, אבל לשמור על מה שכבר יש הוא צורך/מצוה. זה מקביל לדיני שבת שהתירו דברים מסוימים לשמירת ממוך.

5. **סתם לטייל (הולך לטייל)** ומגיע למים — אסור לעבור. זה לא היתר כללי לכל מי שלא רוצה לרחוץ. צריך להיות צורך או מצוה.
6. **שינוי בדרך העברה במים:** הרמב"ם אומר: שלא יוציא ידיו מתחת שוליו על בגדיהם כדרך שעושה בחול — יעשה שינוי מאיך שעוברים במים בימות החול. בימות החול אדם היה מוריד את בגדיו או מרים את בגדיו. ביום כיפור לא יעשה כך — ילך עם בגדיו למים. השינוי הוא בגלל סחיטה (שער הציון/שולחן ערוך הרב), אבל הטעם העיקרי הוא: כשהולכים דרך המים עם כל הבגדים, זה לא כדרך הנאה של רחיצה — אדם שרוצה לרחוץ מתפשט. כאן הוא רק עובר, וזה עצמו כבר שינוי.

7. **גישה כללית:** כשיהודי בא לשאול שאלה על מצב קשה, הרב אומר: אתה רשאי, אבל עשה איזה שינוי — שתזכור שזה יום כיפור. המטרה של שינוי לא תמיד מוגדרת במדויק, אלא העיקר שזה לא יהיה כדרך חול.

יד. [דיגרסיה: שחייה בתשעת הימים]

מוזכר המנהג לא לשחות בתשעת הימים. שחייה אינה רחיצה — זה סוג אחר של פעילות: פעילות גופנית, פעילות פיזית, התקררות (שהגמרא קוראת „כדי לקרר“). זה לא אותו דבר שאסרו במרחץ. יכול להיות שהמנהג לא לשחות הוא חומרה חדשה / מנהג ישראל, לא מנהג רע, אבל זה לא באמת קשור לנושא של רחיצה.

טו. נעילת הסנדל — הלכה א

הרמב"ם: „אסור לנעול מנעל וסנדל, אפילו ברגל אחת. אבל מותר לצאת בסנדל של שעם ושל גומי.“

פשט: אסור לנעול נעל רגילה (מנעל או סנדל), אפילו רק על רגל אחת. אבל סנדל של **שעם** (סוג של עלים/עץ) או **גומי** (חומר דמוי פפירוס) מותר.

חידוש — **וכן כורך אדם בגד על רגליו ויוצא:** מותר לעטוף בד על הרגליים, כי הרי קושי הארץ מגיע לרגליו ומרגיש כיתף — הוא עדיין מרגיש כאילו הוא יחף, כי הבד אינו מספיק נוח.

חידושים והסברות:

1. **העיקרון:** ההיתר הוא רק על דברים שאינם נוחים כמו נעליים רגילות. לכן, אפילו בד לא היה מותר אם לא היה מרגיש יחף.
2. **נוגע להלכה למעשה** — **קרוקס/כפכפים/נעלי ספורט:**
 - **נעל ספורט** (נעליים רגילות רק לא מעור) — לא נראה כהיתר, כי זו נעל רגילה נוחה.
 - **קרוקס** — יש מחלוקת בין פוסקים מאוחרים. יש שאומרים שזה מספיק נוח שאנשים הולכים בהם באופן רגיל, אחרים אומרים שזה כפכף לא נעל.
 - **לפי הרמב"ם** לא נראה היתר ברור לנעליים נוחות שאינן מעור — ההיתר הוא רק על סנדל מסוג שעם, שממש לא כמו נעל.
 - זה **בוודאי לא** רק עניין של עור — הרמב"ם לא מזכיר שהאיסור הוא ספציפית על עור (עור).

טז. נעילת הסנדל — תינוקות

הרמב"ם: „התינוקות, אף על פי שאין מצווה למנוע מהם אכילה ושתיה... מונעין אותן מנעילת הסנדל.“

פשט: ילדים — אף על פי שמניחים להם לאכול ולשתות (ילדים קטנים לפני חינוך), וגם רחיצה וסיכה מותרים להם — אבל נעילת הסנדל מונעים אפילו מילדים.

חידושים:

1. **למה החילוק:** רחיצה וסיכה יש לאדם (או ילד) צורך — ילד חלש יותר, צריך לרחוץ. אבל נעילת הסנדל לא מזיקה אפילו לילד — אין צער ללכת בלי נעליים (לילד).
2. **שאלה:** האם הרמב"ם מדבר על תינוק שהגיע לחינוך (כלומר, יש דין חינוך ספציפית על נעילת הסנדל), או אפילו על כל הילדים? לכאורה הוא מתכוון שאצל ילד שהגיע לחינוך, זה לא עולה כסף — זה קל לקיים.

יז. נעילת הסנדל — מחמת עקרב

הרמב"ם: „מותר לכל אדם לנעול את הסנדל מחמת עקרב וכיוצא בו כדי שלא ישכנו.“

פשט: במקום שיש עקרבים או נחשים, מותר לנעול נעליים.

חידושים:

1. **זה לא פיקוח נפש:** אין צורך להגיע להגדרה של פיקוח נפש. היסוד שונה: כשהסיבה שאתה נועל נעליים היא בגלל עקרב — כלומר, המטרה אינה הנאה מנעליים אלא הגנה — התורה בכלל לא התכוונה למקרה כזה כשאסרה נעילת הסנדל. זה לא שדוחים את האיסור עם פיקוח נפש, אלא שזה בכלל לא נכלל באיסור.
2. יש הרבה רמות של צורך — לא כל צורך הוא פיקוח נפש, אבל זה עדיין יכול להתיר. אדם לא צריך להישאר בחדר כדי להימנע מעקרבים — הוא פשוט רשאי לנעול נעליים.

ית. נעילת הסנדל — יולדת וחולה

הרמב"ם: „והיה מותרת לנעול את הסנדל משום צינה כל שלשים יום. וחולה כיוצא בה אפילו שאין בו סכנה.”

פשוט: יולדת (אישה שילדה) רשאית לנעול נעליים בגלל קור, עד שלושים יום אחרי הלידה — כי עד שלושים יום היא עדיין נקראת חיה (יולדת). חולה, אפילו בלי סכנה (חולה שאין בו סכנה), גם רשאי לנעול נעליים כדי לא להצטנן.

יט. הלכות סיכה (שמן) ביום הכיפורים

הרמב"ם: „אסור לסוך מקצת גופו ככל גופו, בין סיכה של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג.”

פשוט: אסור למרוח אפילו חלק מהגוף, והאיסור חל בין על סיכה של תענוג בין על סיכה שאינה של תענוג.

חידושים:

1. „סיכה של תענוג” פירושה המנהג הישן אחרי הסעודה למרוח שמן על הגוף להנאה. „סיכה שאינה של תענוג” פירושה למשל להשתמש בזה כמו סבון לרחיצה — יש הנאה מסוימת אבל זה לא תענוג טהור — וגם זה אסור.

2. הרמב"ם עקבי לחלוטין עם שיטתו: הוא לא עושה חילוק בין של תענוג לשאינו של תענוג — שניהם אסורים.

3. היום סיכה אינה נהוגה אצל גברים, אבל נשים מורחות באופן רגיל, ועיסוי עם שמן היה סיכה של תענוג.

הרמב"ם אומר הלאה: „ואם היה חולה אף על פי שאין בו סכנה, או שיש לו חטטין בראשו — סך כדרכו ואינו חושש.”

פשוט: חולה (אפילו אין בו סכנה) או מי שיש לו פצעים/שלפוחיות על הראש רשאי למרוח כרגיל.

חידושים:

4. ההיתר של צורך (רפואה) אין לו חילוק עם הלשון של „תענוג.” חולה הוא יותר צורך, ממילא זה מותר — כמו שהתירו דברים אחרים לחולה (כמו נעילת הסנדל).

5. **החילוק שהחתם סופר היה אומר:** ההיתר הוא כשזה לצורך רפואה. מה שפוסקים היום קוראים „סיכה שאינה של תענוג” (והם מתירים) אינו באמת מה שהרמב"ם קורא „שאינה של תענוג” — אצל הרמב"ם „שאינה של תענוג” גם אסור, רק לצורך רפואה מותר.

כ. הלכות הדלקת הנר — תשמיש המיטה ביום הכיפורים

הרמב"ם: „יש מקומות שנהגו להדליק את הנר בליל יום הכיפורים כדי שתהא לו בושת פנים מאשתו ולא יבוא לידי תשמיש המיטה. ויש מקומות שנהגו שלא להדליק.”

פשוט: יש שני מנהגים הפוכים: מקומות שכן הדליקו נרות (כדי שיתבייש מאשתו ולא יבוא לידי תשמיש), ומקומות שדווקא לא הדליקו (כדי שלא יראה את אשתו, כי כשיראה אותה היא תמצא חן בעיניו ויבוא לידי תשמיש).

חידושים:

1. **שני המנהגים יש להם אותה כוונה:** לפעמים לשני יהודים יש מנהגים הפוכים, אבל זה לא אומר שיש להם סברא הפוכה. שניהם מתכוונים לאותו דבר — למנוע איסור תשמיש המיטה ביום כיפור. אחד סובר שעם נרות יימנעו (כי רואים), והשני סובר שבלי נרות יימנעו (כי לא יראו את השני). הגמרא אומרת בפירוש ששני המנהגים טובים.

2. **קושיה חריפה:** איסור תשמיש המיטה ביום כיפורים הוא איסור גמור — זה לא ימנע אותו? אבל עניין הצניעות (לא משמש לאור הנר) שהוא רק מנהג — זה ימנע אותו? הפשט הוא שהרמב"ם לא מתכוון שהנר הוא גזירה, אלא שיהודי צנוע רגיל אינו משמש לאור הנר (זה עניין של צניעות), וזה ימנע אותו. הירושלמי מביא שזה קשור לכלל שאין משמשים לאור הנר.

3. **איפה מדליקים בכל המנהגים:** בבית המדרש מדליקים כן נרות, ובמקומות חשוכים (אפלים) גם מדליקים. הטעם לכך אינו כבוד יום טוב, אלא שלום בית — שלא יתנגשו או ייפלו. בבית הכנסת גם אין שאלה, מדליקים שם.

4. **מג

הג המקום: ** החילוק בין שני המנהגים אינו עניין של מנהג המקום, כי אף אחד לא יודע מה אתה עושה אצלך בחדר השינה — זה לא פני מחלוקת.

הרמב"ם: „ואם חל יום הכיפורים להיות בשבת — חייבים הכל להדליק בכל מקום, שהדלקת נר בשבת חובה.”

פשוט: כשיום כיפור חל בשבת, חייבים כולם להדליק נרות בכל מקום, כי הדלקת נר בשבת היא חובה/מצווה.

חידושים:

5. זה מתאים ליסוד הרמב"ם שמנהג לא יכול לבטל מצווה. ממילא המנהג של לא להדליק לא יכול לבטל את החיוב של הדלקת נר בשבת.

6. **חידוש חשוב:** מהרמב"ם רואים שהמנהג של הדלקת נרות ביום כיפור מדבר על אותו מקום ואופן כמו בשבת (כלומר, בחדר השינה). כי אם זה היה מנהג מיוחד רק בחדר השינה, לא הייתה סתירה משבת — בשבת מדליקים ליד השולחן, ובחדר השינה אפשר היה לא להדליק. זה שהרמב"ם אומר ששבת מחייב להדליק, מוכיח שהמנהג מדבר על אותה הדלקה.

7. **חידוש לגבי הדלקת נר ביום טוב:** הרמב"ם אפילו לא אמר שביום טוב יש מצווה להדליק נרות. בהלכות שבת כתוב רק שבת. יום טוב — למעשה מדליקים, אבל אולי אין מצווה מיוחדת, כי ביום טוב תמיד אפשר להדליק נר (אין עניין של ערב שבת). ממילא ביום כיפור גם אין מצווה של הדלקת נר — זה רק מנהג של גדר לתשמיש המיטה.

8. **נפקא מינה לברכה:** לפי הרמב"ם אין מקום לברכה על המנהג, כי אין אפילו תקנה — זה רק מנהג של גדר לתשמיש המיטה. אנחנו כן נוהגים לברך על הדלקת נר ביום כיפור, אבל זה מבוסס על יסוד אחר: שיום כיפור יש לו דין יום טוב, יש כבוד, ממילא מתאים להדליק נרות. זה באמת לא קשור למנהג של „יש מקומות שנהגו להדליק” בכלל — אנחנו לא „מקום שנהגו להדליק” לתשמיש המיטה, אלא יש לנו רעיון אחר של חובת הדלקת נר ביום כיפור.

9. יש מסורה שיום כיפור קשור לנרות — מלבד זה מדליקים עוד נרות חיים, נר נשמה, וסוגים אחרים של נרות — אבל אלה כבר עניינים אחרים.

סיום

ברוך רחמנא דסייען — בסייעתא דשמיא סיימנו הלכות שביתת עשור (יום הכיפורים).

דובר 1: אבל, אומר הרמב"ם, יש בזה היתרים, יש בזה תנאים. מי שמותר כן. והמלך והכלה רוחצין את פניהם. מלך וכלה מותרים כן להתרחץ. למה? למה התירו לשניים אלה? **כלה כדי שלא תתגנה על בעלה.** כלה מותרת להתרחץ כדי שתראה יפה, שתראה נקייה, כדי שלא תתגנה על בעלה. שבעלה לא יתגעל. עומדים ביום הקדוש, אם החתן יראה שכלתו מלוכלכת, אין לו שלום בית.

דובר 2: כן, ממש ממש. הוא מדבר על יום כיפור. כן. אסור בכל מקרה, אני מתכוון תשמיש בטוח אסור. כן, הרמב"ם מסיים הרי עם תשמיש. אז, מעניין. כן. ובכלל, למה זה קשור דווקא לכלה? אם יש איזה ענין של שלא תתגנה על בעלה, צריך להבין למה כלה, הרמב"ם אומר עד שלושים יום, מה קורה אחר כך?

דובר 1: אה, נראה שכבר תפסו, הוא כבר נפל, יש עוד.

מלך — כדי שתיראה ביופיו

דובר 1: "והמלך כדי שתיראה ביופיו", המלך צריך שיראו אותו ביופיו, "שנאמר מלך ביופיו תחזינה עיניך". כאן רואים שלמלך יש ענין של יופי, שיש ענין שהמלך יראה יפה. כן, זה מה שהוא מתכוון. הוא לא מתכוון כאן... לכאורה אותו פסוק "מלך ביופיו תחזינה עיניך" מתכוון שהקב"ה הוא המלך, לא?

דובר 2: "נתן צדקה, תראה". "מלך צדקה". אני לא יודע מה זה מתכוון בפשט.

דיון: מה היסוד של ההיתר?

דובר 1: אני מתכוון, זה רואים אבל בטוח שמלך... אני מתכוון שהמילה היא, שכשאנשים מתרחצים, הם לא עושים זאת להנאה, אלא הם עושים זאת כי יש להם... הם תמיד זוכרים שהם צריכים להיראות יפה. אבל בואו נבין, אין להם אדם אחר, כשהוא מתרחץ סתם, חושב שהוא עושה זאת כי הוא רוצה הנאה מלהתרחץ. אני לא יודע אם זה היה... אני מתכוון שכך הייתי חושב, אבל יכול להיות גם. זה אומר, זה תלוי אם רחיצות דרבנן, כל הענינים האלה, חוץ מאכילה ושתייה שהם דאורייתא דרבנן. אבל יכול להיות שאפילו משהו הוא מדאורייתא, אין כרת, זה יותר כגדרים, שהחכמים עושים. יכול להיות שזה צורך גדול מאוד, זה נורא שהכלה תתגנה על בעלה ולא תוכל לחיות. אז החכמים היקלו.

זה אומר, אני לא מתכוון שצריך להגיע לחילוק. הרמב"ם, נראה אחר כך, יש אופנים שבטוח זה לא רחיצת תענוג, והרמב"ם עדיין אוסר הכל, לכן זה קשה לי. לכן אני חושב שאולי אפשר ללמוד, זה פשוט כלל. זה דבר קשה.

קושיא: מה רחיצת פנים עושה?

דובר 2: זה קצת קשה, כי... מה זה אומר? זה מתורגם כך: אם היא מלוכלכת, שתרחץ כל אחד. כמו שהוא הולך כבר אחר כך לומר, שמי שמלוכלך מותר להתרחץ. לא, מתכוון מלוכלך, זה משהו באמצע. זה שהיא מתרחצת לא יעשה אותה יותר יפה. לעשות יפה את השיער עם המלך, כן? מה? אנחנו רוצים שהשיער שלו, הזקן שלו, מה שלא יהיה, יהיה יפה מסודר. זה, אם הוא שטף את פניו או לא, אדם שעובר ורואה את המלך, לכאורה לא יראה. זה מעניין. יכול להיות שאנחנו לא מבינים בבירור את ההלכות, כי זה קשור לתרבות. מה זה אומר שלא שוטפים את הפנים?

דובר 1: לא, אני לא מדבר על המלך היפה. אפילו אתה שואל קושיא טובה. אתה רואה, אפשר לראות האם האדם שטף את פניו היום, הוא נראה קצת... טוב לבדוק, תראה שאתה מבחין בפניו. לא מלוכלך. לא רואים על הפנים. רואים כן, הוא משהו כזה... מלוכלך זה ממש מלוכלך, אבל כאן מדברים על תוספת מסוימת. רחיצה היא פשוט להיות נקי. אני מתכוון, מה זה? זה לא לפאן.

אני מתכוון, זה נראה כאילו, בואו נגיד שאדם מתרחץ, הוא לוקח מקלחת ארוכה וחמה, לשעה הבאה יראו עליו ברק מסוים, אדמומיות מסוימת על פניו. אבל לא תראה אחר הצהריים אם האדם התרחץ הבוקר או שהתרחץ אתמול. התורה אומרת שלא יראו.

דובר 1: כן, אנחנו לומדים הלכות שביתת עשור, ההלכות של יום כיפור, הפרק השלישי. ועכשיו אנחנו הולכים ללמוד על איסור הרחיצה. למדנו שיש חמישה עיניים. כבר למדנו על האכילה והשתייה, ועכשיו אנחנו הולכים ללמוד על רחיצה, סוכה.

כן, היום הוא ראש חודש אב, ברוך השם רבי יהודה'לה חזר מעניני עבודת ה' משוויין, ואנחנו שמים את זה קצת בסדר אחר, אבל אנחנו משתפים את העולם בחדשות שלנו. ברוך השם, חוזרים ללמוד לכבוד ראש חודש אב. יכול להיות שעוד יהיו הפסקות במהלך הקיץ, אני גם צריך לנסוע לאיזה מקום כמה ימים, אבל בכל מקרה, אנחנו מאוד שמחים ללמוד.

וראש חודש אב הוא גם מעניין, כי בתשעת הימים יש גם מנהגים מסוימים של לא להתרחץ, ומה עוד? לא לאכול דברים מסוימים, אבל שיעור יום כיפור הוא לגמרי לא לאכול. אבל יש איזו דמיון להלכות של יום כיפור שאנחנו לומדים כאן, וממילא יום כיפור מגיע בקרוב, אז לומדים דרך הכנה. נפלא.

והשיעור נתנדב, הוקדש כל השיעור, כל מערכת השיעורים של השנה, על ידי ידידנו, לומד התורה שלנו, תומך התורה. לא כל היהודים שהם תומכי תורה מבינים באמת מה הם תומכים, אבל זה יהודי שלומד ממש את התורה ויש לו הנאה מזה ומתלהב מזה, ומבין גם שממילא צריך להוסיף את הכסף והתמיכה בזה, זה הרב ר' יואל לייב ווערצבערגער. ואנחנו מאחלים לו חודש טוב. וזה אומר לכל שאר היהודים שלומדים איתנו ושאוהבים את השיעור, ושממשיכים עם השיעור. אני מקווה שהעולם מוחל לנו שצריך לפעמים ללכת לחופשה. הרבנים שלנו היו אומרים "עומד שבתולה של תורה זהו קיומה", לפעמים צריך להזניח את התורה קצת. אבל בעזרת השם נתפוס, נחזור לסדר במהלך הזמן, והעיקר שממשיכים כל יום.

כן, אנחנו קצת מפגרים, היה קצת ליתן רוח בין פרשה לפרשה, אבל עכשיו כבר מנסים להתפוס, ואנחנו הולכים כאן לסיים הלכות יום כיפורים, ואחר כך יבוא הלכות יום טוב.

הלכה א: איסור רחיצה — בין בחמין בין בצונן, בין כל גופו בין אבר אחד

דובר 1: אומר הרמב"ם כך, כן, איסור הרחיצה. אומר הרמב"ם כך: "אסור לרחוץ ביום הכיפורים", והרוחץ כאן מתכוון "בין בחמין בין בצונן". זה לא, הרבה פעמים ההנאה מרחיצה מתכוונת להנאה ממים חמים, כך פוסקים מסוימים למשל, בהלכות שבת, למשל... אה, מתכוון כבר למרחץ? כן, בוודאי לא. כי בהלכות שבת, האיסור דרבנן שיש על מרחץ, הוא דווקא על מים חמים, כי יש תמיד שמא יתקן מרחץ. כי כן, כי הבלנים היו מחממים גזירת בלנים.

כן. אני אומר, יש לפעמים דבר כזה. בסדר, אבל כאן המילה בין בחמין בין בצונן. כן, זה קצת מעניין, כי נראה כבר. השאלה היא, מה ההנאה? נראה כבר שאם זה רק כדי שיהיה נקי, זה לא נקרא הנאה מרחיצה.

נכון, אבל בטוח שהרחיצה מתכוונת למשהו טוב. הרחיצה היא לא לנקות, זה הנאה מסוימת, תענוג מסוים מלהיכנס למים, אבל זה לא בהכרח מים חמים. אין שום הלכה, נכון? יש אחר כך איזו הלכה שעושה חילוק חם וקר, אין הלכה, נכון? לא שאני זוכר כאן. אין שום חילוק.

לא, למשל בתשעת הימים, אולי יש כן חילוק, כי זה יותר ענין של אבילות, זה אחרת. מהנאה, או... אולי יש הנאה מסוימת מלהתרחץ במים חמים.

אפילו אבר אחד, אפילו אצבע קטנה

דובר 1: כן, בסדר, אבל כאן רואים שהאיסור הוא רחיצה, בין בחמין ובין בצונן, **בין כל גופו ובין אבר אחד.** בשבת יש אכן חילוק בין כל גופו ואבר אחד, אבל ביום כיפור אין חילוק. **אפילו, אומר הרמב"ם, אפילו אצבע קטנה אסור להושיטה במים,** אסור אפילו להכניס אצבע למים. זה אומר אצבע במים קרים.

לא, עומד טוב.

הלכה ב: מלך וכלה רוחצין את פניהם

בשבווע הולכים למרחץ. מרחץ זה מיוחד, בסדר, צריך דבר רגיל, פעם בשבוע, אבל אותה פעם לא תהיה ביום כיפור.

רחיצת פניו גם, זה משהו... משהו חסר לנו בהבנה של זה, כי אנחנו חיים מאוד אחרת במיני דברים אלה. אפילו א אפשרי לאדם ללכת שבוע בלי מקלחת, בזמן הזה, זה לא נושא של... אנחנו לא מסתכלים שהרחיצה היא איזה הנאה נוספת שלא צריך כשמתענים, כשיש אבל.

וזה הקשיים שיש לעולם עכשיו בתשעת הימים, כי כל הדברים שאסרו השתנו מאוד במציאות. גם רחיצה, כיבוס כביסה. כיבוס כביסה היה פעם עסק שלם, היו מגהצים אותו, זו הייתה טרחה עצומה, עשו זאת רק. אבל היום, כשאנשים רגילים ללבוש כל יום בגדים חדשים, אותו דבר עם רחיצה.

מלך וכלה – הדין של "מלך ביופיו"

דובר 2: לא, בגלל זה חשבת, אולי זה מה שאתה רומז, שאולי מלך וכלה אומר, לא כתוב ומי יאמר למלך מה תעשה, הוא צריך להיות מלך ישראל. זה מעל רבו, והוא גם בחינה של מלך ביופיו.

אנחנו רואים שהרבנים יושבים היום שבעה על במה. זה מנהג חדש, חידש הרבי מסקווירא לפני כמה שנים, וכל אחד עושה כבר גם. שהרבי יושב שבעה על במה, וכל העולם עומד מסביב עם ספסלים. יש בדיוק שורה של מלך ביופיו להלכות אבלות איך זה הולך. אבל הוא סובר שהוא מלך ביופיו. ממילא, הוא כבר לא צריך לעשות קריעה, הוא מותר גם להתרחץ. צריך לומר לו, אתה רבי? אתה פטור.

דובר 1: לא, אבל אני רוצה לומר, אם אתה רוצה לומר ששניהם, המלך והכלה, החכמים הבינו שבסדר, אדם רגיל, אפשר לומר לו לא להתרחץ ביום כיפור, אבל כלה זה גדול מדי. יכול להיות שכל אדם היום הוא כמו מלך וכלה מאז, מבין?

צמצום הרמב"ם בהלכות

דיון ברחיצה ביום הכיפורים – רמות של הנאה, מלוכלך בזיעה, ונטילת ידים שחרית

דובר 2: הרמב"ם לא מסביר את עצמו כל כך טוב. למשל, חשוב על אישה שהיא מאוד זהירה מ"שלא תתגנה על בעלה", שהיא תמיד, תמיד כמעט מתגנה על בעלה, והיא תמיד מותרת? לא כתוב כאן כך, כתוב על המלך והכלה, אבל אומרים שזו סיבה.

המשנה עוסקת במלך ובכלה, אני קראתי את זה עכשיו מ... אוקיי, עד כמה קראת כלה כבר היה לנו. כלה יש לה שלושים יום. זאת אומרת, כלה פירושה... עד שלושים מהחתונה גם, העולם לא יודע את כל השעה והראשונה, עד שלושים אפשר לעשות שבע ברכות. שבע ברכות. צריך להיות בשלושים, אם אוכלים עוד מענייני חתונה, אתה יודע? בשלושים אפשר לומר שבע ברכות.

יש הלכות של שלושים? יש שבעה של שבע ברכות? לא, אני חושב שכן יש משהו, אפשר עוד לומר שבע ברכות עד... שבע ברכות בוודאי לא אפשר לומר, אבל הברכה שאתה מתכוון היא "אשר ברא ששון ושמחה". "אשר ברא ששון ושמחה". את הברכה האחרונה אפשר לומר... וגם לפני כן. גם לפני כן. כשמברכים את הבירה, מה שכתוב שם בהלכה. למדת את ההלכות כבר? אני אלמד שוב בחסידות. אוקיי.

הלכה ד: מי שהיה מלוכלך בצואה או בטיט

דובר 2: אוקיי. "מי שהיה מלוכלך בצואה או בטיט, רוחץ מקום המטונף כדרכו ואינו חושש". הוא רשאי לרחוץ כראוי, והוא מוסיף כאן "כדרכו", לא שיהיה מאוד קמצן. המקום, אבל ה... אבל ה... זה מעניין, הוא אומר "מקום המטונף" והוא אומר "כדרכו". את המקום עצמו הוא לא צריך... הוא רשאי כראוי, שלא יהיה מעט מים או משהו. כך נראה מה שהוא מתכוון לומר כאן. "ואינו חושש", הוא לא צריך לחשוש ש, אה, זה כבר נעצר, הצואה כבר אינה, אני צריך כבר להפסיק. הוא יכול לרחוץ כראוי כי הוא עושה זאת בגלל הלכות.

אולי המילה כאן היא ששני האנשים האלה יש להם הקפדה, הם מאוד רגישים לכך שמסתכלים עליהם, ובגלל זה הם מתרחצים, הם לא מתרחצים להנאה, ממילא בגלל זה התירו להם. או, זו כבר שאלה נוספת, זה אתה שואל למה זה מותר, אבל אפשר לומר סתם שזה צורך חזק, כמו שאני רוצה לטעון אולי.

גמרא: חילוק בין אבלות ותענוג

דובר 1: אבל אני רק רוצה לומר, הוא מביא כאן גמרא, כן? דיברת לפני רגע על החילוק של אמר רב חסדא, **אמר רב חסדא, כל משום אבל, כגון תשעה באב, אסור בין בחמין בין בצונן. כל משום תענוג, כגון תענית צבור, בחמין אסור, בצונן מותר.** ואבל משמע שזה רק על תענית ציבור דרבנן, אבל על תענית ציבור דאורייתא לא מחלקים, הרמב"ם אומר הרי שאפילו בצונן אסור ביום כיפור. יצא שתענית ציבור רגילה, זה אומר ארבעת הצומות, אין לנו איסור ברחיצה, אבל תענית ציבור שגוזרים שיש איסור ברחיצה, מותר כן להתרחץ בצונן, כי זה לא נקרא תענוג. אבל אבלות, אין חילוק, יש הנאה מסוימת מרחיצה בחמין. יש, אבלות אומר שלא מתרחצים. יש דבר כזה, אדם שהוא אבל, הוא שוכח מגופו, הוא שרוי בצער. הוא מזניח הכל מלבד צער. הוא חושב רק על צער. נכון. הוא מוזנח, טוב מאוד, זו המילה.

אני לא יודע אם ביום כיפור יש נושא של מוזנח, זה מאוד מצחיק. זה יותר נושא של עינוי, אז אז זה צריך כן להיות דומה לנושא של תענוג, שצריך להיות אסור רק בחמין. לא ברור. אולי למה... זו הלכה מעניינת.

קושיא: למה הרמב"ם מביא את הדין של מלך?

דובר 2: צריך להבין למה הרמב"ם בכלל מביא את זה. הרמב"ם לא ידע הרי שאין מלך ישראל. מלך ישראל לא יושב על כסאו ומקבל קהל ביום כיפור. יום כיפור העולם עסוק עם הכהן, לא עם המלך. למלך בכלל יש עבודה ביום כיפור? הוא עומד בפניה בבית המקדש, והוא מסתכל על העבודה של הכהן. הוא לא עכשיו המרכז של תשומת הלב של האנשים. זה בטוח לא בעיה כזו.

דובר 1: לא, אני חושב שהרמב"ם מתכוון לומר, הוא מביא את שתי הדוגמאות, שכשהרחיצה היא בגלל המראה ולא בגלל ההנאה, הוא לא אומר זאת בבירור. הוא מביא את שתי הגמראות, שזה הענין. אני רואה בבירור אחר כך שיש אופנים שבטוח, כי הרמב"ם אסר טבילת עזרא, טבילת קרי, הרמב"ם אסר. אם זה היה הדין הנכון, זה לא היה הגיוני בהלכה.

לכן, זה הדבר ששוכב לי כל הזמן בראש, לראות שאתה צודק שזה מאוד מסתבר לומר כך. אבל הרמב"ם לא רואה בבירור שהוא סובר כך. אבל אולי אני חושב עכשיו... אתה רוצה לעשות היתר כללי? אני רוצה להבין. זה אומר, אם מדברים כך כמו בדרך אגדה או יותר להבין, זה מאוד קשה להבין את הנושא של לא רחיצה ביום כיפור.

החילוק בין אבל ותענית

אבל, כמו שאתה אומר, אבל הוא מוזנח. אבל לא מתענה, נכון? אבל מותר אפילו לאכול בשר ויין. זה לא התענות. יש לשון שלא להסיח דעת מהאבלות. אפשר אולי להסביר כך. אחרת אתה אומר, זה דבר הגון. לא תהיה עכשיו עסוק להתרחץ, תשכח מגופך, עכשיו תשכח רק על האבלות.

הייתי אומר, זה מוזנח, כמו שאמרת. ראיתי מישהו מסביר. אבל, הוא היה רוצה למות יחד עם מי שמת, כאילו. זה זמן גדול, צריך להשתתף בצער של יהודי אחר, הלה הוא נבך לא. הוא משתתף בצער, והוא עושה את עצמו כאילו מת.

אני לא יודע בואו נגיד. אז זה אני מבין שהוא מזניח את גופו, אבל תענית לא נעשה להזניח את הגוף, זה נעשה להצטער קצת, מה שהענין יהיה, להעלות את הנשמה, אני יודע מה שתגיד, אבל מה עוזר לא להתרחץ?

החילוק בין זמננו לזמן חז"ל

אני מתכוון שאנחנו מאוד רגילים רוב האנשים שאני מכיר עושים מקלחת כל יום, או כמעט כל יום. נראה שאין לנו את אותה השקפה על רחיצה שהייתה לגמרא. היה מקובל להתרחץ פעם בשבוע, למדנו בהלכות תלמוד תורה, פעם

שוב, אבל... הרמב"ם סבר שכיון שרחיצה חשובה לחולה, או סתם בשבילי היא רחיצה מסוימת, סתם כי הוא חולה הוא פטור ממצווה. זה אומר שזה עוזר, חולה צריך שיטפלו בגופו, שירגיש בנוח, זה עוזר להחלים, ממילא מותר.

דיון: מה פירוש "כדרכו"?

דובר 1: "וכל חייבי טבילות" ... אני רוצה גם לדעת מה הרמב"ם מתכוון במילה "כדרכו" בשני המקרים. למשל, "מדיחה אשה ידה אחת במים" לא כתוב "כדרכה". "מי שהיו ידיו מלוכלכות" רוחץ "כדרכו". כדרכו פירושו שיותר לעשות כמו כל יום, מקלחת חמה נעימה? צריך לדעת. למה מקלחת? אלא רוחץ מקום הטינופת.

חולה למשל, אני רוצה ללכת לחולה. כדי להנות? או שזה רק ענין של... אולי זה משהו שבשביל נקיות?

דובר 2: לא, חולה זה לא כי הוא מלוכלך. חולה זה... מה שלמדנו בהלכות שבת כתוב, כן, הוא מביא, בהלכות שבת כתוב, שחולה, אם צריך לו... אם צריך לו, מחמין לו חמין, זאת אומרת אפילו... הוא מדבר על חולה שיש בו סכנה, נכון? בין להשקותו בין לרחיצת גופו. רחיצה היא דבר שעוזר לחולה. ההנאה היא רחיצה, זה לא משהו אחר. חולה זה כן הנאת רחיצה, אבל זה צורך. זה בוודאי חולה זה כן הנאת רחיצה, אולי זו המילה.

דיון: מהי "הנאת רחיצה"?

דובר 1: אתה צריך גם להבין שכאשר... אופס, מה קרה? אז אני חושש שבדמיון יש כל הזמן שיש דבר שנקרא הנאת רחיצה, שהוא שונה, שהוא נבדל מההנאה של להיות נקי. רחיצה, לא שמעתי על משהו שהוא כבר נקי, עולה לו בדעתו, אולי אעשה מקלחת. מקלחת עושים כי קצת מלוכלכים.

יש הרבה רמות של מלוכלך. יש משהו שהוא ממש מפונק, אצלו, כל טיפת זיעה, אני יודע, הוא מרגיש שהוא צריך מקלחת. אבל ברמה מסוימת קוראים לזה תענוג. כלומר, לא חסר שום מקלחת, אבל יותר טעים להיות נקי. ולהתנקות, וללכת למרחץ, תהיה נקי. זה תענוג גדול שאסור ביום כיפור.

אבל ברמה נמוכה יותר מזה, איזו רמה זו, או צורך גדול יותר, מלך שיש צורך, צריך להתיר. אבל חולה, למשל, אז מדברים על חולה.

חולה רוחץ כדי להיות נקי. כשחולה, גופו מוחלש, חלק מהטיפול בגוף הוא שיהיה נקי. הייתי שואל את הרופא מה זה עוזר, אני לא יודע, אבל כך מקובל. חלק מהנאת הגוף, לא מחיזוק הגוף, של חולה, שעושים

דיון ברחיצה ביום הכיפורים — רמות של הנאה, מלוכלך בזיעה, ונטילת ידים שחרית

המשך: הסברא של רמות של צער והנאה

דובר 1: כלומר, יותר קרוב מאדם רגיל. אדם רגיל לא מסוכן אם הוא קצת מלוכלך, אז מתירים. אותו דבר מלך או כלה, ויש צורך גדול יותר להתנקות. יוצא שקשה מאוד לעשות את החילוק של הנאה. הדבר היחיד שאתה יכול לומר כמו הנאה זה הצונן, שהגמרא אומרת. אם כשרוחץ בצונן, אז אין שם תענוג, אבל יש שם הנאת רחיצה.

אין חילוק, אבל גם מי שמלוכלך, כן, עכשיו אני תופס, יש לו גם הנאת רחיצה, כי הוא נעשה נקי.

קושיא: מלוכלך בצואה לעומת מלוכלך בזיעה

רציתי לשאול, מה ההבדל בין מלוכלך בצואה או מלוכלך בזיעה? מלוכלך בזיעה. למה לא לומר? כי אז כל אדם, מי שכבר אם מלוכלך בזיעה, אני לא רשאי.

דובר 2: כי הוא רשאי, הוא רשאי, אני מסכים. זה לא כל הגוף, הוא הזיעה, הוא נעשה מזיעה.

דובר 1: קודם כל, אני חושב שהתירוץ צריך להיות כן. אבל השניים של מלוכלך בזיעה זה משהו ענין של שזה לא רק שאתה מרגיש לא בנוח, אלא אתה מאוס, זה לא נקיות. זה ענין של כבודו, כאילו לשמור על כבודו, לא אומר לשמור על ההנאה שלו מלא להיות לא. אז אלו רמות של אותו דבר.

אוקיי. הלאה, לכאורה זה גם הדבר, כי זה לא הנאת רחיצה, אלא הוא עושה זאת מסיבה, יש לו כאן את חתיכת הטיט שהוא צריך להיפטר ממנה. ומה זה אותו דבר להלכה הבאה.

אישה שנותנת לאכול לילדה

אישה שצריכה לתת לאכול לילדה, כלומר לעצמה ביום כיפור אסור לאכול, אין היתר של נטילת ידיים לעצמה, אבל כשהיא נותנת לאכול לילדה, היא צריכה לרחוץ את הידיים לפני כן, אסור לגעת בלחם בידיים מזהמות, אבל היא לא רשאית לרחוץ את שתי הידיים, אלא את היד שהיא צריכה לעסוק בה עם הלחם. **"ומדיחה אשה ידה אחת במים, ונותנת את הפת לבנה"** לתת לאכול לבנה.

קושיא מר' אברהם נאוויטש

יפה מאוד. הוא מביא כאן את ר' אברהם נאוויטש, שכאשר למדו בהלכות ברכות, שהרמב"ם אומר שהמאכל אחרים אינו צריך נטילת ידיים. ההלכה היא לא שכשנותנים לאכול לאחר צריך לרחוץ. למדנו, אפילו אם אחד אחר נותן לך לאכול ואתה לא נוגע באוכל, אתה צריך לרחוץ. אבל להיפך, אתה נותן לאכול לאחר, אתה לא צריך לרחוץ, אפילו אתה כן נוגע באוכל. אם כן, למה היא צריכה לרחוץ את הידיים? הרי אין הלכה של נטילת ידיים כשנותנים לאחר.

אומר הוא, כן, אבל זה כשהידיים נקיות, זה רק דין, חזקה, צריך לרחוץ את הידיים. אבל אם הידיים באמת מלוכלכות, זה לא דין, זה לא מתאים אפילו. כי ביום כיפור לא רוחצים, זה כדי לנקות את הידיים. אז רואים כן שהידיים יהיו קצת יותר מלוכלכות ביום כיפור. זה לא נעשה בשביל זה אם נותנים אוכל, מותר כן לרחוץ את היד. אבל יד אחת, היד שנותנים בה לאכול.

זה, זה, זה, זה ענין של סכנה, או מה שרואים בשביל הילד, כאילו שהילד יהיה לו לחם נקי. כן, מה הילד אשם שלא יהיה לו לחם נקי. אני לא יודע אם זו סכנה. הייתי אומר שזה לא נקיות, זה נושא של נקיות.

רמות של נקיות לפי הקשר

כלומר, לגבי... הבה נבין שכל נקיות יש לה לפי כל הקשר רמה אחרת של נקיות. ללכת לבית הכנסת הידיים מספיק כשרות. כן, הרמב"ם לא אומר שצריך לרחוץ לתפילה למשל, נכון? כי קמים בבוקר ולא רוחצים נטילת ידיים. כך אומר הרמב"ם.

לא, הרמב"ם לא אומר את זה, הרמב"ם אומר... כן, אבל הרמב"ם לא אומר את זה. הרמב"ם אומר יותר... מה זאת אומרת, זה לא אומר מלוכלך, זו רק חזקה. אם הוא רואה באמת שזה מלוכלך, בוודאי מותר. אבל אם הוא לא רואה, זו רק כמו כל השנה אומרים את ההלכה שזו חזקה, כמו שאומרים "ידים עסקניות הן".

אבל ביום כיפור, לגבי להתפלל, אין בעיה. אבל לגבי לתת לחם, זה כבר דבר יותר עדין, כלומר כבר מלוכלך, ממילא אתה כבר בכלל "היו ידיו מלוכלכות", שאתה רשאי לרחוץ כמה שאתה צריך.

דובר 1: כאן גם קצת מעניין, למשל, אמא מכינה כריך לילדה, היא משתמשת בשתי הידיים, היא תוכל באמת לרחוץ את שתיהן, לכאורה. מדברים כאן על אופן שהיא רק נותנת. אוקיי.

כלומר, כל ההלכות שהרמב"ם אמר עושות יותר דבר כללי. הוא רוצה לומר שהנאת רחיצה אסורה, אבל רחיצה מסיבות אחרות, כי צריך לתת לאכול, כי היא כלה. אני חושב שהרמב"ם עושה מאוד ברור לא את הכלל ההוא. הרמב"ם לא עושה את הכלל מסיבה, הוא רוצה רק כאילו שיש פרטים מתי מותר, אין כלל שכאשר זה לא הנאת רחיצה היו מתירים באופן רחב. הוא מאוד מצמצם הייתי אומר עם הגמרא שכתוב בגמרא.

חולה רוחץ כדרכו אפילו אינו מסוכן

דובר 2: אוקיי, עוד אחד שמותר: **"חולה רוחץ כדרכו אפילו אינו מסוכן"**, אפילו הוא לא מסוכן. זה אומר אחרת מ... לגבי אכילה למדנו, צריך רופא לומר שיש סכנה. אבל רחיצה לא כל כך חמורה, ואפילו לא מסוכן חולה רשאי לרחוץ.

חידוש: אין דבר מיוחד שנקרא "הנאת רחיצה"

מה שהצלחתי לומר זה, שאין סכין חדה, לא כמו שהיה לנו עד היום, עד היום חשבת, ואני חושב שדמיינתי, כי זה לא אמיתי שיש דבר כזה של הנאת רחיצה, כאילו יש איזה הנאה מלרחוץ. ההנאה של להיות במים חמים. אוקיי, אין מים חמים? אפשר אולי לדבר, אבל עכשיו מדברים על צונן, נכון?

אין שום חילוק, אין הנאה כזו מללכת למים קרים. כלומר, כן, כאן, כמובן, אבל כמובן זה גם אולי מותר, זה יתקרה, זו הנאה אחרת. עכשיו מדברים על הרחיצה. ההנאה היא להיות נקי. הענין של לא לרחוץ הוא שהוא קצת פחות נקי.

עכשיו, ברמה מסוימת זה כבר נקרא צער, נקרא כבר מלך, לא ענין כל כך גדול גורו. הוא אצלו היה ענין כל כך גדול, ממילא מותר. מי שמלוכלך, אתה צודק, אולי אפשר לומר מלוכלך זה אחרת, אבל על כל פנים, זו עוד רמה אחת יותר גרועה. ועוד נפקא מינה, יכול להיות שמי שמזיע כל כך שאולי גם יהיה מותר. אני לא יודע אם זה... אתה מבין?

הסטנדרטים של ניקיון

שוב, צריך לקחת בחשבון שיש לנו סטנדרטים מאוד שונים של מה מרגיש טוב לאדם. כלומר, על כל פנים, קצת, כל אחד מבין, קצת הוא לא עשה מקלחת יום שלם, הוא מרגיש קצת לא בנוח, אבל הוא לא מסוכן. אפשר ללכת עוד יום בלי מקלחת אם הוא לא ימצא מקלחת. אבל ביום השני, אז זה כבר נקרא כן מלוכלך. אתה מבין? זו בעצם הרמה.

דיגרסיה: שחייה בתשעת הימים

אני חושב למשל, מקובל מאוד מאוד שלא הולכים לשחות בתשעת הימים. אני לא רואה ששחייה היא ענין של רחיצה. לא שוחים... זה סוג אחר של עונג. זה עונג של פעילות גופנית, של אקטיביות. זה איזו פעילות גופנית. זה מקרה. זה מה שהגמרא קוראת "כדי לקרר", נכון? לגבי שבת כתוב שהיה מותר, אבל... אני לא יודע אם זה לגבי יום כיפור, אבל... זה לא אותו דבר שאסרו מרחץ לא אסרו עכשיו. נכון?

יכול להיות שזו חומרא חדשה, מנהג ישראל, שלא שוחים בתשעת הימים. זה לא מנהג רע, אבל אין לזה קשר לנושא של רחיצה באמת.

הלכה: חייבי טבילות טובלין כדרך

דובר 1: אוקיי, הבה נמשיך. "וכל חייבי טבילות טובלין כדרך". מדברים על לטבול כדרך. כלומר, מי שהולך למקווה כי הוא מחויב, למשל נידה וכדומה, "טובלין כדרך בין בתשעה באב בין ביום הכיפורים". הוא זורק שם פנימה תשעה באב. כן, זו גם לשון הברייתא.

טבילה בזמנה מצווה — החקירה בגמרא

אבל לכאורה, יש לזה קשר ל... למה? צריך לדעת, בגמרא כתוב חקירה האם טבילה בזמנה מצווה. כלומר, למשל, לגבי נידה למשל, היא לא תוכל לעשות שום דבר עם זה ביום כיפור בכל מקרה. אז מה יש לה מללכת למקווה? יש מצווה שילכו טבילה בזמנה.

הגמרא מסיקה שאפילו לא טבילה בזמנה מצווה, יש לזה קשר הלאה עם זה, אז צריך כן לומר את החידוש, כי זו לא רחיצה של תענוג, זו רחיצה של... כי היא לא מלוכלכת. זבה, אני לא יודע, היא לא מלוכלכת, היא כבר נקייה. השאלה היא רק הלכתית, היא טמאה. אבל מטמא לטהור, אין ראייה של רחיצה. זה ענין אחר, אז זה ההיתר. נכון?

נטילת ידיים שחרית ביום הכיפורים — מחלוקת רמב"ם ורבינו תם

שיטת הרמב"ם

דובר 1: אז, ברמב"ם אין שום דבר על, למשל, לרחוץ לפני התפילה, או לרחוץ בבוקר. אבל לכאורה, לרחוץ בבוקר זה בגלל ידיים עסקניות הן, וממילא רואים את זה כמו שהוא מלוכלך בצואה.

דובר 2: יפה מאוד, אבל זה הזכרנו קודם, כי זו רק חזקה.

דובר 1: אני לא מאמין שזה עוזר, כי זה בדיוק, אתה צריך לזכור, זה בדיוק סוג הרחיצה שאסור. סתם אדם רוחץ את ידיו ופניו, אני יודע, בבוקר, כמו שלמדו בהלכות תפילה שחרית, כן. זה... כל אדם עושה את זה, אבל לא כי

הוא מרגיש מלוכלך, כי זה בבוקר. זה לא עושים ביום כיפור. זה בדיוק מה שלא עושים ביום כיפור.

איך אתה יכול לבוא לומר אם יש הלכה? כן, אותה הלכה מדברת על אותה רמה שהיא לא... אם הוא באמת מלוכלך, בוודאי מותר. אבל לא מלוכלך. הרחיצה בבוקר היא לא בעולם, זה בגלל ידיים עסקניות הן. רק כשזה בטוח, כשיש לו ממש... הוא יכול להראות את הטיט צואה, לא שאולי יש איפשהו. זו חזקה. יפה מאוד.

שיטת רבינו תם — הגהות מיימוניות

רבינו תם חלק עלינו.

דובר 2: אתה אמרת, הבה נראה מיד בהגהות מיימוניות שהוא מביא בעמוד.

דובר 1: כן, רואה אתה שאתה יודע. רבינו תם אמר, אנחנו יכולים לפסוק כרבינו תם שמותר לרחוץ ידיו בבוקר, שאין לך טיט וצואה יותר מן הידים בבוקר. אלא אומר רבינו תם, שלא יתכוון להנאת רחיצה.

אה, אבל רואה אתה, רבינו תם חשב, זה מותר מה שצריך לתת פת לתינוק, למה? כי הידיים מלוכלכות. לא, אז רבינו תם נראה שהוא הבין שהרחיצה בבוקר קשורה לרוח רעה.

רמב"ם לעומת רבינו תם — רוח רעה או ידיים עסקניות

אם יש רוח רעה, כלומר הרמב"ם לכאורה סבר את שתי הנוסחאות בפסקים ובגמרא, האם בתלמוד דברים זה בגלל רוח רעה או בגלל רוח רעה. רוח רעה היא גזירת הכתוב שיש על כל אחד. אז בוודאי רבינו תם צודק.

אבל כנראה אם הרמב"ם חשב שזה בעיקר כי זה מלוכלך, כלומר לא מספיק מלוכלך שיהיה... נכון?

ראשונים אחרים — רבינו ירוחם, רשב"א

והוא מביא אכן, וכן פסקו כל רבותינו, מה? ש... אה, הוא הולך להלכות תפילה, שהנותן פת לתינוק, כן, זה... והרמב"ם, אומר רבינו ירוחם, שכל רבותינו אחריו, שלא תהיה רבינו המחבר, סוברים שמותר כן. מותר גם לא לתת לאכול למישהו בלי לרחוץ את הידיים, אפילו זה לא מלוכלך. זה לאו קאי נמי.

אבל כך בוודאי מותר גם לשטוף בבוקר, וגם הרשב"א הוסיף שאותו דבר, שאם הלך לבית הכסא, מותר לו לרחוץ משום מיאוס ונקראת. אפילו בבעל קטנים, אפילו לא שפשוף, אפילו הוא לא מלוכלך, אבל זה עדיין הכל.

אותו דבר הוא כהן, כל דבר שאינו מתכוין להנאת רחיצה אלא לנקות מלכלוך שריו, כך אומר הקדוש... כך מובא לנו בהלכה שהם עושים כן, ממילא המתיר הוא אכן לרחוץ בבוקר, לרחוץ כשיוצאים מבית הכסא.

עד הפרק — כמה רוחצים

הוא אומר אפילו לא את ההגבלה של רק עד קצות האצבעות כאן. אולי זה פשוט תלוי כמה צריך, כי אני זוכר שזה קשור... לא, זה קשור לעיקר הדין של רחיצה.

למדנו בהלכות נטילת ידיים, או איך שזה נקרא ברמב"ם, הלכות ברכות, הלכות תפילה, שיש מחלוקת מה פירוש עד הפרק. יש מי שאומרים עד הפרק פירושו עד האצבעות, ויש מי שאומרים שפירושו עד כאן. ואני חושב שהסיבה שאנחנו מחמירים ביום כיפור היא פשוט לפי השיטה שאין שום חיוב לרחוץ את כף היד. ממילא, אם אין חיוב, אין מדובר. זה פשוט קשור לאותו נושא. כן, טוב, מצוין.

סיכום: איסטניס — משלי תורה

כן, בקיצור, יש למשל התורה אמרה כתב גאון מי שאיטניס והוא צריך לקנח פניו במים, מותר אפילו ביום כיפור.

אז רואים כן, הרמב"ם היום כן מחמיר, ואני הסברתי קצת את ההגיון של הרמב"ם, אבל נראה שראשונים אחרים וחכמים אחרים היו כן הרבה יותר מקילים דווקא בגלל הסברה, שאם אין זו רחיצה זה רק יותר צער כמה צריך.

חידוש: העיקר חילוק — הנאת רחיצה לעומת הנאת ניקיון

האם זו הלכה? תמא מת שטובל לנדה שלו לא נעשה טהור? הוא כן נעשה, אני לא מבין מה הוא אומר. הוא לא נעשה טהור אבל הוא נעשה טהור מנדה, אבל הוא לא נעשה... משהו לא ברור לי. הוא כן נעשה טהור. אין הלכה כזו שטמא מת שטובל לטומאה אחרת לא נעשה טהור מאותה טומאה. הוא כן נעשה. יש נפקא מינה לגבי כניסה לבית המקדש, אין הבדל, אבל לנדה וכדומה, יש הבדל. זה עוזר, זה עוזר כן לתפילה. מה אומר הרמב"ם? מאוד לא ברור.

שיטת הרמב"ם – ביטול תקנת עזרא והמנהג של רחיצה

בואו נמשיך. ואין מנהג... זה לכאורה העיקר. הרמב"ם כבר אמר בהלכות תלמוד תורה או בהלכות תפילה? לא, בהלכות תפילה. שיבטלו את תקנת עזרא. בהלכות תפילה ובקריאת שמע.

ואין הרחיצה, אומר הראב"ד הלאה, ואין הרחיצה מקרי לתפלה בזמן הזה, הרחיצה של קרי אינה חיוב, אלא מנהג, זה רק מנהג. ואם זה היה חיוב, היינו אומרים שהחיוב ידחה את איסור הרחיצה. למה? כי כל חייבי טבילות... הרמב"ם קשה בעצם, הם למדו קודם כל חייבי טבילות טובלין כדרכן. זה בעל קרי שחייב טבילה, אומר הוא, כן, אבל אתה לא באמת חייב. קודם כל, אתה בכל מקרה טמא מת. אני לא מבין מה הוא רוצה מהטומאת מת. אני מצטער. כן? המשך.

אבל למעשה, הרמב"ם כן למד בהלכות תפילה, נכון? הרמב"ם למד בהלכות קריאת שמע, הרמב"ם כתב, אם אני זוכר נכון, תזכיר לי אם אני מבבל משהו. בהלכות קריאת שמע מביא הרמב"ם את הנושא של תקנת עזרא, הוא אומר שלא נוהגים היום, זה בוטל. בהלכות תפילה מביא הרמב"ם שאף על פי כן, המנהג - במערב, אני לא זוכר, המנהג במקומם הוא שרוחצים, לא שטובלים, אין מנהג ללכת למקווה, כן? יש כן מנהג להיות רוחץ, זאת אומרת ללכת למרחץ, לרחוץ אחרי שהוא בעל קרי. אז, באותו מנהג זה רק לתפילה, לא לקריאת שמע.

העיקר טעם: "ואין מנהג לבטל דבר איסור"

בא משהו והוא אומר לעצמו, אבל מנהג, אני רוצה לעשות את המנהג של כל השנה, של לרחוץ לפני התפילה. אומר הרמב"ם, זה רק מנהג, ואין מנהג לבטל דבר איסור אלא לעשר את המותר. מנהגים תמיד רק כדי לעשות, להוסיף, זה לא יכול להוריד. ממילא כאן אם תעשה את המנהג, תהיה מזלזל באיסור של רחיצה ביום הכיפורים.

יחס הרמב"ם לגמרא ביומא

ולא אמרו... אה, זה כתוב? מעניין. הרמב"ם לא אומר, את החילוק שאנחנו כל הזמן ניסינו לומר שיש חילוק בין הנאה ורחיצה, והוא לא הולך בגלל שהוא רוצה הנאה מרחיצה. הוא עושה בגלל שהוא רוצה... בגלל קרי. כאן הוא אומר משהו, כשיש חיוב טבילה, או כשהיה טומאת מת, רחיצה של טומאת מת לא נקראת בכלל רחיצה, זה משהו שמשנה את האדם, מטומאה לטהרה. הוא לא היה נקרא... אבל תראה, המשך. אוקיי, הלאה.

מה אומר הרמב"ם, אה, כתוב בגמרא דבר כזה, שאם משהו רואה קרי בליל יום הכיפורים, שיטבול אפילו ביום כיפור. אומר הרמב"ם, ולא אמרו שהרואה קרי בליל יום הכיפורים טובל, אלא, זה אמרנו רק כשעדיין היתה התקנה, שתקנו טבילה לבעל הקרי. היה אפקט למנהג, לתקנת חכמים, שצריך להיטבול לבעל קרי. אז גם מותר היה אפילו ביום כיפור לעשות את זה. אבל כבר ביארנו, כבר למדנו בהלכות קריאת שמע שבטלה תקנה זו, שהתקנה בוטלה, וממילא היום אין יותר את התקנה של להיטבול לקרי. מה שיש כן זה רק מנהג, וממילא לא משתמשים במנהג להקל.

חידוש: הרמב"ם לא סובר את החילוק של "רחיצה של הנאה"

כן, אז בואו נראה מה בטוח שתוספות התכוון, ראינו כל הזמן. זה נראה לי ברור שהרמב"ם לא סובר את החילוק של טבילה, שאפילו הוא טובל כי זה מנהג, לא כי הוא מלוכלך. על זה אני חושב שהסברא שלי היא סברה טובה, זה הדא דכתיב רחיצה. יש לך מנהג לרחוץ, מצוין, אבל מנהג זה לרחוץ. ומנהג, לא יכול להיות מנהג לרחוץ, זה מנהג לתפילה, מנהג מאוד יפה. יותר יפה, כל השנה כשלא היית חייב מעיקר הדין, אתה מחמיר על עצמך. אבל יש

יכול להיות שהחילוק הוא השאלה האם יש הנאת רחיצה נוספת מלבד ההנאה של להיות נקי. הרמב"ם לא עשה את החילוק, והאחרים שעשו את החילוק... נכון, אני היום... המשלי תורה חושב שאיסטגניס הוא כמו מלך. פירוש, מלך הוא מאוד מודע שמסתכלים עליו והוא צריך להיראות שם, כי אין לו הנאת רחיצה, יש לו רק דבר מעשי שהוא חייב להיות נקי. אותו דבר להיות איסטגניס.

זה אפילו לא כל כך סתירה. זאת אומרת, אפילו לפי הרמב"ם, אפילו אם אוכל לומר זאת, כי אני בסך הכל אומר... פשוט תפסתי שאני לא מבין, מדברים על אותה הנאת רחיצה כאילו זה שונה מלהיות נקי, מה שלא הגיוני לי. אבל היום זה לא הגיוני, אולי מחר, אתמול זה היה הגיוני, עכשיו תפסתי שיש כאן בעיה.

אבל יכול להיות אפילו לפי הרמב"ם מסכים לאותה הלכה, כי הרמב"ם יאמר שכל הנאה שיש יש רמה, כמה צער צריך להיות, יותר מזה לא. אולי איסטגניס, אתה צודק, יש דין של מלך, אולי איני איסטגניס הוא כמו מלך. לא צריך להגיע להגדרה של הנאת רחיצה כדי להתיר. כשיש קצת יותר צער.

העיקר חילוק רמב"ם/רבינו תם

החילוק הוא בעיקר, אני מתכוון העיקר חילוק של הרמב"ם ורבינו תם הוא השאלה בדיוק של רבנו תם, של לרחוץ בבוקר. מה זה לרחוץ בבוקר שלא מלוכלך, זה רק איזושהי חזקה, איזושהי הנהגה, אז אני חושב שלפי הרמב"ם זה צריך להיות בוודאי אסור, אבל לרבנו תם זה בפירוש מותר. כן.

הלכה: מי שראה קרי ביום הכיפורים

פסק הרמב"ם

דובר 1: הלאה, אומר הרמב"ם כן, **מי שראה קרי...** אז אתה יודע מה יהיה רמב"ם מוסט?

דובר 2: לא, לא ידעתי על זה. אבל רמב"ם מוסט?

דובר 1: לא, אתה יכול לקרוא למיכל להיות. לא לשטוף נגל וואסר ביום כיפור. תעשה טובה ליהודים שסוברים שיש רוח רע. אין כאן רוח רע. איך יודעים? אני לא שוטף נגל וואסר ביום כיפור. זה בשביל החברים הרמב"ם מוסיים שלנו שיהנו מיום כיפור. אולי זה יותר מדי טכני, יש כאן עניין.

מי שראה קרי בזמן הזה ביום הכיפורים, בזמן הזה שכבר בטלו את החיוב להיטבול, זה מה שפירשו בזמן הזה, כן, ביום הכיפורים, אז אם לח, מקנה במפה ודיו, שיקנה את זה. אם יבש שיעור, הוא כבר לא יכול סתם לקנה. אם זה כבר לא לח, הכל כבר נמרח, הוא לא יכול סתם להסיר. אז צריך הוא כן להשתמש במים להתנקות, ואז רוחץ במקומו של מלוכלך בלבד, שירחץ שם איפה שמלוכלך. לא רוחץ כדרכו, אלא רוחץ דווקא רק יותר בדיוק איפה שם איפה שמלוכלך, ומתפלל, ואחר כך הוא מתחיל להתפלל. אבל מה?

רואה קרי ביום הכיפורים – הלכה יא

הלכה יא: רואה קרי ביום הכיפורים

דברי הרמב"ם:

"ביום הכיפורים. אם לח הוא, אם הקרי עדיין לח, מקנה במפה ודיו, שיקנה את זה. אם יבש, הוא כבר לא יכול סתם לקנה, אם זה כבר לא לח, הכל כבר נמרח, הוא לא יכול סתם להסיר, אז צריך הוא כן להשתמש במים להתנקות, ואז רוחץ במקומו המלוכלך בלבד, שירחץ שם איפה שמלוכלך, לא רוחץ כדרכו, אלא רוחץ דווקא רק יותר בדיוק איפה שם איפה שמלוכלך, ומתפלל, ואחר כך הוא מתחיל להתפלל.

אבל אסור לו לרחוץ כל גופו או לטבול, הוא לא רשאי לרחוץ את כל הגוף או להיטבול כמו שהיה עושה ביום רגיל אחרי קרי. למה? אומר הרמב"ם, שאין הטובל בזמן הזה טהור, כי אפילו כשטובלים בזמן הזה עדיין לא טהורים מפני טומאת מת, אנחנו כולנו טמאי מת, הטבילה שלך לא תעזור אפילו לטהרה.

קושיא על טעם הרמב"ם של טומאת מת

צער, אבל צער כזה גדול לא דיברו. ומה שרואים כל הזמן בהלכה רואים דברים כאלה. זה לומד הלכה, ויוצא לו פונדמנטליסט כזה, שאסור, ותתפוצץ.

כל פעם שמישהו שואל, בואו נבין ברור. כל פעם שרב שואל, מדברים על יהודים שומרי מצוות, נכון? אף פעם לא שואלים שאלה כשזה הדין המדויק שכתוב, נכון? כתוב שאסור. אם אסור. כשזה המקרה שאסור, אף אחד לא אומר, והיא נדה, אולי אני מותר. היא נדה, אתה יהודי, אתה לא רוצה נדה. אלא מה שואלים, אבל היום זה מאוד קשה, יש קושי גדול, נכון? בא הרב ואומר שקושי אינו היתר. וקושי הוא על פי רוב כן היתר, הרבה פעמים, אם זה מדרבנן, אם צריך לדעת גדרים. זה לא היתר, ובאופן כללי, כשקשה, גם יתבטל כל התורה כולה.

אבל באופן כללי, כשאדם שואל, פשט הוא התכוון לומר, הגמרא דיברה, ההלכה, התורה דיברה על מקרה רגיל, אני לא מקרה רגיל. תגיד לי את ההלכה של המקרה החדש. אז אתה לא יכול לומר, אבל יש הלכה. על זה מבין? אני מוציא.

טבילות הכהן הגדול ביום הכיפור

מה הפשט שהכהן גדול ביום כיפור הולך יותר למקווה? ועושים אפילו חם, כן? כתוב שם שמכניסים ברזלים חמים. תפקצנתו, כן. תפקצנתו. מה מעניין, מביאים את זה. מהי אותה טבילה? אותה טבילה היא מצווה, כמו חיובי טבילה. הוא שוחט גם, הוא עושה הרבה עבודות הרי הכהן גדול ביום כיפור. כן, אוקיי. לא, לא, הטבילות לא מוזכרות בפסוקים, באמת, זה רק סדר היום איך החכמים סידרו את זה.

מה שחשבתי זה, שהכהן גדול, מסתכלים עליו ביום כיפור, כן? כל העם עומד ומתבונן, הוא כמו המלך. לא, זו הלכה, אם זה חיוב אין שאלה.

להלכה למעשה: ראשונים שמתירים

הוא מביא, צריך לזכור להלכה למעשה, שהטור מביא מן, כתוב בגאונים, והטור מביא מרבי יהודה ברצלוני, והרוקח, והמאירי, שכולם היו מתירים לבעל קרי לטבול ביום כיפור. והוא מביא את לשון המאירי כאן מלמטה, "שמענו לחכמים וגדולים שלא חששו לתלמידיהם על ידי מעשה, מפני שלא היתה תפילת יום הכיפורים חביבה להם אלא אם כן בטהרה יתירה". זאת אומרת, יכול להיות אפילו להיפך, אפילו אדם שאינו כל כך מקפיד על תפילת קרי כל השנה, ביום כיפור, להתפלל בלי מקווה, זה תמוה.

דיני רחיצה ביום כיפור — טבילה לבעל קרי, חומרות וקולות

המשך: דעת המאירי — היתר טבילה לבעל קרי ביום כיפור

דובר 1: והוא מביא את לשון המאירי כאן מלמטה, "שמענו לחכמים וגדולים שלא חששו לתלמידיהם על ידי מעשה, מפני שלא היתה תפילת יום הכיפורים חביבה להם אלא אם כן בטהרה יתירה". זאת אומרת, יכול להיות אפילו להיפך, אפילו אדם שאינו כל כך מקפיד על תפילת קרי בכלל, להתפלל בלי מקווה, הרי המנהג שהולכים למקווה ערב יום כיפור, אפילו מי שאינו נוהג כך, כדי שיגיעו לתפילה בטהרה. זה מביא המאירי שכמה גדולים, הוא לא אומר מי, חכמים וגדולים, שאלו אותם תלמידיהם, היו מתירים ללכת למקווה ביום כיפור, אם בעל קרי אחד שצריך.

בשולחן ערוך לא כתוב כך, אבל מי שרוצה יכול בשקט. יש תשובה מהרב ואזנר שהוא כותב שאחד שאל אותי ביום כיפור, והוא אמר לו בשקט שהוא רשאי, כמו מנהג המאירי. אבל זה בנוי על החילוק של רחיצה של תענוג. זה בעצם... יש רבינו מנוח מדבר גם על סתם לרחוץ את הידיים לפני התפילה, או בבוקר, ביום כיפור בבוקר. רחוק, רחוק, דיברו, אבל... זה בנוי על הלימוד. כלומר, לפי הרמב"ם... זה אומר, אני אומר המאירי, המאירי אמר שבעל קרי לא יוכל להתפלל כראוי, אבל אחד שסתם כך רגיל והוא מקפיד מתורת הדין, גם הוא לא יוכל להתפלל כראוי, הוא ירגיש לא נקי. אה, צריך להיות דייקן. אוקיי.

מנהג שביום כיפור לרחוץ? זה לא הגיוני. זו טענת הרמב"ם, מבין? לפי שיטת הרמב"ם.

ואני לא רציתי, לפי הראשונים האחרים שסוברים שיש חילוק גדול בין רחיצה של הנאה וכוונה, איזו כוונה יש לו, צריך כן להיות מותר. אבל יש שהרמב"ם כן מכניס את המילה טומאת מת, ואני הבנתי כשהרמב"ם מכניס את המילה טומאת מת, שבטומאת מת זה לא רחיצה, זה רק איזה מין דבר של... איזה מין גזירת הכתוב של מקווה שמשנה אותו מטומאה לטהרה, זה כבר לא נקרא רחיצה.

תשובה לקושיא על טומאת מת

אז, הייתי אומר כך, אני אגיד לך מחר מה אני חושב על זה, כי... לא יכול להיות שהרמב"ם מתכוון לזה, כי זה לא היה בכל... אני חושב שהוא מתכוון שזה דבר פשוט. יש כלל של כל חייבי טבילות טובלין כדרכן. עכשיו, רואה קרי הוא עדיין שהוא לא רשאי להיכנס לבית המקדש, נכון? יש בזמן הזה, זה לא מחייב לתפילה, אבל הוא גם חייב טבילה. על זה אומר הרמב"ם, לא, כי אתה חייב טבילת מת, אתה לא יכול להיכנס לבית המקדש בכל מקרה כי אתה חייב טבילת מת.

אה, יש הבדל בעזרה חייבים כן להיכנס? אני לא יודע. יש הבדל, הוא חושב שנפקא מינה למעשה אין. מה שאמרו זה חייבי טבילות טובלין, צריך להיות איזושהי תועלת מזה. אמנם למדנית תהיה טהור, זו היתה הקושיא. למעשה הוא כן נעשה טהור מטומאת הקרי שלו, הוא לא רשאי לאכול תרומה, עכשיו הוא רשאי לאכול תרומה. אז בקיצור, אתה לא אוכל תרומה בכל מקרה, משהו כזה הוא מתכוון לומר שביום כיפור אוכלים לא, לא רלוונטי. אז אין לך מהטבילה כלום.

אז אלא מאי נשאר רק המנהג, המנהג לא עוזר. אבל אם זה היה שזה עוזר כן, אפילו מהקרי, זה היה דוחה את העשר. לא אז זה לא היה נחשב רחיצה. כי הכלל של כל חייבי טבילות, היה לך איזה עניין שהחייב טבילה, הוא רוצה להיכנס לבית המקדש למשל, אני לא יודע מה הוא רוצה משהו מזה, אז זה ידחה, כן, שזה יהיה מעניין, כי אפילו אז הוא צריך גם עדיין להיות לו אפר פרה, כן, תאמר גם שמאחר והטבילה עצמה אינה מספיקה לו מלכתחילה, זה הכלל של כל חייבי טבילות.

וגם רואים כך, אומר הוא, "שאינו לו טובה בבני זה טהור מטומאת מת". מילא, כי המקווה עדיין לא היה מספיק. המקווה בכל מקרה לא היה עושה את האדם להיות טהור. לא, ממילא אין לך את ההיתר של כל חייבי טבילות, יש כן היתר. נשאר רק מנהג, אבל מנהג לא יכול להספיק. אבל זה בטוח שהרמב"ם לא סובר את החילוק. כך אני לומד עכשיו, הוא לא סובר את החילוק של טבילת תענוג או רחיצת תענוג. והכי נמי, רבנו תם, שהוא כן סובר את החילוק, צריך גם להתיר. ואני זוכר שיש כן מפורש ראשונים אחרים שמתירים טבילת קרי.

קושיא: למה מלך מותר לרחוץ?

לפי הרמב"ם קצת קשה למה הקילו, נאמר, למלך. כלה מילא, כי אני יודע, משום שלום בית החכמים הקילו. נאמר, אם רחיצה היא רק שהרבנן ויתרו. כי יש צורך. זה יום גדול למלך. כי מביאים את הפסוק מלך פירושו להיות נס, זה לא מצווה. בסך הכל, הפסוק אומר שמלך הוא משהו שיותר מודע למראה שלו, למראה שלו. אם לא הפסוק גם היה, אמת. נכון, נכון. אז כי אתה מלך, להיפך, זה עוד יותר, ונקלותי עוד מזה, כי אתה מלך, כמו שדוד המלך אומר שם. נו, נגיד, נעשה את החילוק? אומר המלך, אין לי הנאת רחיצה, יש לי רק דבר שאני חייב להיות נקי למלכותי. אבל אם לא עושים את החילוק, למה הקילו? והכי נמי, איזה מנהג גדול מלך אולי יעשה כך, אבל מלך רגיל לא כך.

כללי הלכה: מתי קושי הוא היתר

וכאן רואים שאנחנו לומדים כל הזמן הלכה. ההלכה היא לא כמו שסיכמנו קודם מרבנים מסוימים שהם סוברים שההלכה באה לרדוף את היהודים. להלכה תמיד יש היתר. אתה לא אותו דבר, אתה צריך לזכור, התורה יש את ההלכה שהגזירה שהרבנן עשו על רחיצה. הוא דיבר על אדם רגיל, קצת

לא רוצה ממש לשפוך מים, הוא רוצה רק לחלוחית קטנה מהחץ, כן, מבחץ של כלי חרס, בוודאי מבחץ, מהמקף, והוא רוצה להתקרב עם זה. אומר הרמב"ם, זה אסור. למה? "**שמים נוזלים מדופנו**", כי כלי חרס בולע הרבה, ומים נוזלים החוצה. זו לא רק הנאה מלהתקרב, אלא זו הנאה מלהירטב ממש.

דיון: מה פירוש "מים נוזלים מדופנו"?

דובר 2: "מים נוזלים מדופנו", הוא לא מתכוון שזה עובר דרך.

דובר 1: כך אומר הטוטר, לא נראה לי נכון. כלי חרס, הלא, משתמשים בו לנוזל, זה לא דבר שזולג החוצה כל הנוזל. זה מתכוון כנראה להזעה, כן, כשמניחים אותו, בדרך כלל יש לזה קשר להפרש בטמפרטורה. כשמניחים מים קרים בחדר חם, החץ של ה... כן, זה בא מהמים שהיו באוויר בחדר. כן, כשאתה מניח קוקה קרה בחדר חם, יש מים על החץ, נכון? ותלוי באיזה סוג דבר. ברזל קצת פחות, כלי חרס יותר, או פלסטיק יותר. זה אמיתי, כי הפרש הטמפרטורה גורם שהמים שיש באוויר יתעבו שם. אני לא יודע אם הם הבינו את זה. אז אולי התכוונו שזה המים מה... זה בטוח לא המים מבפנים שיוצאים.

וכלי חרס הוא להיפך, מאחר שכלי חרס לא מתחמם כל כך, כלומר הוא לא תופס, הוא לא מוליך את החום כך, הטמפרטורה כך, הוא לא נעשה קר כמו המים בפנים, ממילא הוא נשאר שונה מהאוויר, ממילא הוא תופס את ה... הוא חם יותר מהאוויר, ממילא הוא תופס את ה... או קר יותר מהאוויר, בכל מקרה, הוא תופס את המים באוויר. על כל פנים, זו הסברה. אפילו כלי מתכות, שלא מזיע כל כך חזק, קורין לזה מזיע, כן, כלי מזיע. זה **אסור שמא יבוא לידי סחיטה**. זה אסור, יש לזה קשר למים, יישפכו מים, יישפך הכלי עצמו.

הלכה ד: היתר להצטנן בפירות

דובר 1: אבל מה מותר כן? "**אבל מותר להצטנן בפירות**". מותר כן לאחוז פרי שיש לו קור גדול, כי נראה שאין שם החשש שיישפך. אין שם כל כך מים, ולא יישפך. מותר להתקרב עם זה.

הלכה ה: דין מטפחת מערב יום טוב

דובר 1: עוד דבר שמותר לעשות, דומה לזה, אומר הרמב"ם כך: "**נוטל אדם מטפחת מערב יום טוב**", מותר לקחת מטלית ולהרטיב אותה במים, "**ומנגבה ומניחה תחת הבגדים**", ואחר כך לסחוט אותה, או מה שזה לא יהיה, לנגב קצת, ולהניח אותה על עצמו, על הגוף, מתחת לבגדים.

דובר 2: אה, לא, "מניחה תחת הבגדים" שלא תהיה רטובה.

דובר 1: ה"מנגבה ומניחה תחת הבגדים" הוא אותו סוג דבר. הוא מנגב אותה, הוא מניח אותה מתחת לבגדים, לנגב, לסחוט שוב את המטפחת. "**ולמחר מעבירו על פניו ואינו חושש**", מותר למחרת, למחרת, לנגב בזה את פניו, כי מאחר שכבר ייבשו אותה והיא הייתה מונחת תחת הבגדים, היא כבר לא "טופח על מנת להטפח", לא זולגים ממנה מים. "**אף על פי שיש בו קור הרבה**", אפילו יש בה קור מסוים, לחות מסוימת, הרבה קור ולחות. לא כתוב "קור", אבל על מה הוא מדבר כאן זו הלכות. למה הבגד יהיה קר? הבגד יהיה קר כי הוא לח. אבל לא מספיק לח שיהיה "טופח על מנת להטפח". זה רק הקור שהוא רוצה, כמו "להצטנן בפירות". יש רק כמות קטנה של לחלוחית, מספיק כדי לעשות קר, אבל לא מספיק כדי לעשות רטוב, מותר כן.

הרמ"א אומר שלא לעשות זאת, כי אולי תהיה סחיטה מהמטפחת. אני לא מבין, הרי עכשיו היא יבשה. בכל מקרה, אני לא מבין איך זה עובד. זה הכול מציאות, נגד מה שהגמרא מניחה שיש כזה דבר, זה עושים. אני לא יודע בדיוק מה זה אומר, יש שיעור כזה שמותר, יש שיעור כזה שאסור, זה איזה דבר עדין מאוד. על כל פנים, אין לנו את זה, זה לא דבר שעושים לפעמים, אז אנחנו לא יודעים מה זה אומר.

דיון: יישום כיום — מזגן והזעה

דובר 2: הסימן למה אמרו בלחש הוא כי סתם כך לא יבוא אף אחד ויכריז על הבימה שהוא בעל קרי.

דובר 1: זה בכלל שיחה של לחש. אמת.

דובר 2: לא, אני מתכוון לומר שבשיעור ערב יום כיפור אומרים...

דובר 1: מובן, זה רק כזה... רק כשבא יהודי לשאול, או שהוא יודע בעצמו שהוא תלמיד חכם, דרך אגב, בקיצור, צריך לדבר עם המקוה ושיהיה פתוח.

דובר 2: במאירי הולכים סתם... המאירי הרי תלמיד של הרמב"ם. המאירי גם כנראה לא עושה את החילוק בין הנאה מרחיצה ולא הנאה מרחיצה.

דובר 1: מה שהמאירי אומר שאפילו בלי החילוק בין רחיצה של תענוג ולא רחיצה רגילה...

דובר 2: הוא אומר כן, הוא אומר כן, שם בכוונתו שהוא מביא אותו על כורחו.

דובר 1: לא, אפשר לומר, אתה צודק, שלפי תורת אפסר לומר אפילו לפי הרמב"ם, אם זה כזה אדם. הרמב"ם לא הכיר חסיד. הרמב"ם מסתכל, הוא כן היה חסיד, חס ושלום. אבל הרמב"ם מסתכל, יש מנהג, המנהג אינו להתיר דבר האסור. אבל המאירי בא עם סברה חדשה שהרמב"ם לא חשב עליה, הוא הרי לא יכול להתפלל ביום כיפור, איך הוא יתפלל בלי מקוה? זו כבר שאלה של צער גדול שאולי זה גם כן.

דיון: גבול ההיתר — רק טבילה, לא סיכה

דובר 2: יכול, המאירי לא מתכוון לומר, אף אחד לא היה חושב שמותר לעבור על העינויים של יום כיפור כדי להתפלל טוב. הוא מתכוון לומר שזה עושה את התפילה שיש לה ערך, לא שבגלל שהאדם... כל פעם שמדברים על זה מתכוונים שיש ערך, אמת.

דובר 1: אבל בוודאי, החביבות שיש ליהודי לתפילות יום כיפור בטהרה היא דבר קדוש, לא סתם תאוה. נכון.

דובר 2: הוא לא היה אומר על סיכה אני מתכוון לומר. הוא לא היה אומר שאדם ירגיש יותר טוב אחרי סיכה בתשמיש.

דובר 1: בוא נראה, בוא נראה מיד כזו סיכה. אוקיי, הלאה.

הלכה ב: דין טיט לח — חומרא על רחיצה

דובר 1: אומר הרמב"ם הלאה, עוד היתר.

דובר 2: עוד איסורים?

דובר 1: לא, לא, עוד איסורים. אתה יכול ללמוד אותי חומרות.

דובר 2: מה? שיהיה לח יותר?

דובר 1: מה שאסור, אסור. עד היכן הולך את הרחיצה. אומר הרמב"ם כך: "**טיט שהוא לח יותר**" — טיט שהוא לח. אבל עד כמה רק, "**שאם יניח אדם ידו עליו תעלה בעל לחלוחית**". אם הוא יגע בטיט, ידו תהיה רטובה. ועד כמה? עד כמה רטוב שידו תהיה רטובה, אבל לא סתם קצת לח, אלא לאחר שיגע בידו ביד השנייה, היד השנייה תהיה רטובה. זה נקרא טופח על מנת להטפח. כי זו הלשון. "**שמעבירה גופו על ידו אחרת ותעלה בעל לחלוחית**", ממש רטוב. "**אסור לו לישב עליו**", אסור לשבת על הטיט, כי הוא יהיה רטוב מזה. ואיסור רחיצה אינו רק כשממש שופכים מים, אלא יש עוד.

כאן אנו רואים בבירור שיש איזושהי הנאה מלהירטב. אנחנו הבנו, ידענו שהנאה ממים חמים שמכים על הגב, זו הנאה של מרחץ. אבל אחר כך יש איזושהי הנאה מלהירטב. כך נראה כאן. זה לא המילה, זה כזה לא פליג כזה לא פליג כזה... נראה חומרא, כל אלה הן חומרות על רחיצה. יכול להיות שיש אנשים שצריכים לעשות דווקא.

הלכה ג: דין כלי חרס מלא מים — חומרא נוספת

דובר 1: הרי בא מכה על ה... עוד דבר, "**לא ימלא אדם כלי חרס מים ויצטנן בהם**". אדם רוצה להתקרב ביום כיפור, הוא חושב שהוא ייקח כלי חרס שבוולע הרבה, וכך הוא יהיה רטוב, כך הוא יהיה קר מה... מהחץ, הוא

דובר 2: אה, כבושת ירד, הרי התירו ביום כיפור, אז הוא רשאי כבר ללכת לעסוק בפירותיו.

דובר 1: לא, לשמור פירותיו אומר לשמור על השדות. כמו בשבת ראינו את זה, כן. גם זה אותו דבר, "עובר במים עד צוארו ואינו חושש". כאן לא כתוב על חזרה. אולי אסור לו לחזור. החזרה נראית לא, רק מקרה. החזרה... **דובר 2:** אהה.

דובר 1: וזאת אומרת, כאן "לא מחשבינן" כתוב בגמרא, לא הרמב"ם אמר את זה.

חידוש — חילוק בין מצווה להפסד

תרגום לעברית

אז רואים כאן בבירור שחסרה הצורך, המצווה כביכול שיש כאן, וזה לשמור פירותיו נקרא גם קצת מצווה. למדנו שמותר לחלל על התחום לשמור פירותיו, כי זה נקרא קצת מצווה. אדם, כלומר למדנו, לעשות כסף חדש, הרמב"ם אומר את החילוק, לעשות כסף חדש זה לא מצווה, אבל כסף שיש לו כבר, ששמירתו היא מצווה, וזה צורך. יש אפילו שבתות מסוימות שלא היה מותר, הרבנים לא היו מתירים, כאן מותר. אותו דבר כאן.

חידוש — סתם הולך לטייל אינו מותר

אבל סתם אם מישוה הולך לטייל, הוא הולך לטיול, ובא מים, הוא לא יכול לומר, אני רק רוצה לעבור את המים. מביין? אז אתה רואה כן שיותר מכך שזה לא לגמרי היתר כללי כשאני לא רוצה. אני לא מתכוון, כי הולך, כי אמרתי.

דובר 2: כן, עכשיו אתה הולך לטיול, חלק מהטיול הוא ללכת במים. זו רחיצה.

שינוי בדרך העברה במים

דובר 1: כן, הוא אומר הלאה, רגע שלא יוציא ידיו מתחת שוליו על בגדיהם כדרך שעושה בחול. אם היה הולך במים בדרך כלל, היה פושט משהו, למחצה פושט את בגדיו. אני לא יודע בדיוק מה זה אומר להוציא את הידיים מתחת שוליו על בגדיהם, אבל היו פושטים את הבגדים. שהבגדים יהיו פשוטים, צריך שיהיו לו בגדיו.

חידוש — הטעם של שינוי

ואחר כך, רחיצה היא רק הנאה כשאפשר להתפשט ורוחצים את עצמם, ואחר כך לובשים בגדים טריים יבשים. אני לא יודע, הוא נכנס עם הבגדים שלך. הייתי חושב שיש כאן רק סתם שלא יהיה כדרך שעושה בחול.

דובר 2: כן, זה שינוי.

דובר 1: הוא מביא מה...

דובר 2: אה, השער הציון רבי'לה אומר, כי יש סחיטה, אה עכשיו, צריך לעשות איזה שינוי. זה לא, מתפשטים למחצה והולכים, זה לא כך, אסור, הולכים. כלומר, בזה הוא מתקן את זה, הוא פשוט הולך בדרך, הוא עובר דרך המים, לא שהוא הולך להתרחץ במים. איזה סוג של חילוק?

דובר 1: הוא עושה חילוק.

חידוש — גישה כללית להיתרים

אמרתי, כלל הדברים הוא, כך אני רואה את זה, אולי אני מאוד בעל בתים ואפיקורסי, אני לא יודע. אבל נראה לי שכשבא יהודי לרב לשאול כל דבר שקשה, או שזה דבר טוב לעשות, זה לא המקרה הרגיל, הרב אומר לו, אתה יכול, אבל לא לגמרי, כמו שהוא לא אומר שדבוק לאחד. עשה איזה חילוק. מה בדיוק החילוק? עשה איזה חילוק, שתזכור שזה יום כיפור.

אמרתי, אבל השולחן ערוך הרב אומר שזה בגלל סחיטה, ואני אולי חשבתי שכך זה לא הדרך הרגילה של הנאה מרחיצה. זה הגיוני, כי כשאדם רוצה להתרחץ, הוא פושט את בגדיו והוא מתרחץ. הוא כאן נכנס עם בגדיו למים, ואין לו ממש הנאה. כדרך שעושים בחול זה בוודאי לא כדרך שעושים בחול, כי רוצים לעבור. כי רוצים לעבור, תמיד הולכים עם הבגדים, כי הוא צריך להגיע עם בגדיו לצד השני. אז הוא מרים את זה קצת.

דובר 2: אולי היום היו צריכים לומר שמותר לעמוד ליד המזגן, למרות שיוצא קור ואולי לח, אני לא יודע.

דובר 1: לא ראינו שאסור להזיע ביום כיפור, אז... הזעה היא גם כאילו עולות עליך טיפות מים.

דובר 2: כן, אתה עצמך נעשה כמו הכלי, כלי החרס.

דובר 1: אוקיי, אבל אין בזה הנאת רחיצה, להיפך. אוקיי.

הלכה ו: היתר עובר במים לדבר מצווה

דובר 1: כאן הולך הרמב"ם לומר קולא מעניינת שמותר כן. אומר הרמב"ם כך: הולך... כשאחד הולך לאיזה דבר מצווה... כמו לקבל פני רבו או פני אביו או פני מי שגדול ממנו בחכמה. הוא הולך לקבל פני רבו, אביו, אנשים שהוא חייב בכבודם, אבל אחד ש... זה דבר יפה לכבד, הוא לא רבו, אף על פי שהוא לא רבו, אבל יש מצווה, על זה אין כמו שיש לו מצווה לקבל פנים. יש מצווה מדרבנן. הם דיברו, יש כבוד רבו וכבוד חכמים. זה כבוד חכם, אף על פי שאינו רבו. או שהוא הולך ליכנס לבית המדרש, הוא הולך ללמוד בבית המדרש. באמצע יום כיפור. באמצע יום כיפור כלומר, הם לא התפללו כל היום, כלומר עד... הוא כבר סיים בזמן, הוא כבר סיים להתפלל, ועכשיו יש חצי יום פנוי ביום כיפור. הוא רוצה ללכת לבית המדרש ללמוד, או לעשות אחד מהדברים האלה, לקבל פני רבו. אבל יש מים בדרך. אז ההלכה עובר במים עד צוארו, ואינו חושש, מותר ללכת... עד צוארו זה דווקא עד צוארו? אפילו עד צוארו. יותר מזה אסור כבר.

דובר 2: הוא ילך להטבע, זו הבעיה.

דובר 1: לא, אולי היום החשש שהוא ישתה קצת, אולי, אני לא יודע, עד צוארו, כדי שלא ישתה ממש.

דובר 2: איי, הוא לא צריך לחשוב, מה אתה רוצה? שיטבע, שישחה?

דובר 1: אני מתכוון, אדם היה הולך סברא, אפילו סברא. לא רק מתירים ללכת בשלולית קטנה שתחתית הרגליים תהיה רטובה, אלא מותר שממש כל הגוף יהיה רטוב. ואינו חושש, הוא לא צריך לחשוב שהוא עכשיו עובר על איסור רחיצה. ועושה מצווה שצריך לו כך שהוא יכול להמשיך ללכת לעשות את מצוותו מלקבל פני רבו, או ללמוד.

חידוש — היתר לחזור דרך המים

ולא רק זאת, אלא גם כשהוא סיים מותר לו בדרך חזרה שוב להיכנס למים, וחוזר ממנו למקומו. למה? "שאם לא תתיר לו לחזור אינו הולך", אם לא יתירו לו לחזור הוא גם לא ילך בכלל, "ונמצא נמנע מן המצווה". כאן הוא מסביר למה מותר גם לחזור.

אז ללכת מותר כי זו מצווה ללכת ללמוד או ללכת לכבד תלמיד חכם וכדומה, התירו שזה לא אומר ממילא התירו, הייתי אומר, כמו שראינו שהרמב"ם התיר את איסור רחיצה. בשבילו התירו, מאחר שזה רק איסור דרבנן, נניח שזה לא איסור כל כך גדול, התירו בשבילו. לפי הראשונים האחרים זה קצת יותר פשוט, שהוא לא מתכוון לרחיצה בכלל, הוא מתכוון כאן ללכת.

דיון — לחזור כדי לשמור פירותיו

דובר 1: הוא רואה הלאה שהרמב"ם לא סובר מאותו מהלך. נכון? כי מה חוזר, דרך אגב, לא רק זה, אפילו בלי זה להגיע למטה צריך להיות עם זה, הוא הרי עובר.

דובר 2: לא, זה הרי ברור, זה מסתכם על כל...

דובר 1: לא, מה החלק הבא? לכאורה הולך?

דובר 2: לא, זו מצווה ברורה, אבל סתם הוא הולך לטייל אסור.

דובר 1: הולך לא ברצון, זה חלק ממצווה?

דובר 2: כן, כן, כן.

דובר 1: כי זה נקרא חלק ממצווה. הפסד. כך כתוב בשולחן ערוך. "וכן הולך לשמור פירותיו", הוא הולך לשמור על פירותיו.

דיון — עד כמה מותר להרים את הבגדים

דובר 1: הוא מרים רק עד צווארו.

דובר 2: אה, כאן אסור להוריד לגמרי, מותר רק להרים קצת. מה זה כך?

דובר 1: כן, ביום כיפור אסור להוריד. בכלל גם אולי. אני לא יודע אם הוא מרים, מבין? אולי משהו הוא עושה. יש לי שם.

טוב, עד כאן הלכות איסור רחיצה. והולכים לראות את העינויים האחרים שצריך עוד...

נעילת הסנדל — הלכה א

נעילת סנדל. הבא הוא נעילת הסנדל. טוב מאוד.

אסור. אומר הרמב"ם הלאה, אסור לנעול, אסור לנעול נעל וסנדל, שני מיני נעליים. אפילו ברגל אחת, אפילו על רגל אחת. אפילו זה לא אומר שרק כשלושים שתי רגליים והולכים בנעימות, אפילו רק רגל אחת גם אסור.

אבל זה נעל רגילה. אבל מותר לצאת בסנדל של שעם ושל גומי. נעל שעשויה מ... שעם הוא סוג של עלה, או סוג של עץ, או גומי. גומי הוא הגומי שמדברים עליו כל הזמן, נכון? זה נייר, זה כזה... שעם גם קצר, הוא לא עוזר. גומי אני יודע מה זה. ושעם הוא עוד משהו כזה, משהו ישר. ולא נעליים רגילות.

דובר 2: אוקיי, אנחנו מסתמכים על זה. הרי נעלי בית עוברים מהסיבה הזו, כדי שלא ללכת... לא כתוב כאן לעזור לא.

דובר 1: הוא לא אומר מה לא. הוא אומר מה מותר כן. שעם זה לא רגיל.

דובר 2: יש קשר ל... לא קופץ לי הכות.

דובר 1: יש קשר ל... דיברנו היום בבוקר בהרחבה מהפעם האחרונה שלמדנו על הנושא של אילו נעליים. לא ברור איך זה... אחרים אומרים שהאיסור הוא על נעליים מעור, נכון?

דובר 2: לא, זה בוודאי לא שום דבר קצר מעור.

דובר 1: מה שכן יש זה שיש חילוק של רמת הענין.

חידוש — וכן כורך אדם בגד על רגליו

נמשך, בואו נמשיך במה שהרבי אומר. **וכורך אדם.** אותו דבר, **וכן כורך אדם בגד על רגליו ויוצא,** מותר גם לעטוף בגד על רגליו ולצאת כך. למה? **הרי קושי הארץ מגיע לרגליו,** קשיות הארץ מגיעה לרגליים, **ומרגיש כיחף,** הוא מרגיש כאילו הוא הולך בלי נעליים, אפילו יש לו את הבגדים. הבגדים לא מספיק נוחים כמו נעליים.

חידוש — נוגע להלכה למעשה: קרוקס, נעלי בית, נעלי ספורט

אז בעצם כתוב כאן שמה שלא נוח כמו נעליים רגילות, אם זה סנדל של שעם או בגד, מותר כן. זו השאלה, האם ההיתר של גומי הוא אותו דבר כמו בגד? רואים בבירור שאפילו בגד לא היה מותר אם לא היה מרגיש יחף מסוים. אבל אחרים יכולים לומר שלא, אולי סנדל הוא משהו היתר נוסף. אני לא יודע.

העולם מקיל למשל בקרוקס ודברים כאלה, יש אכן פוסקים שלא אהבו את זה, הם אומרים שזה דבר שמאוד נוח, אנשים הולכים עם זה. לפי הרמב"ם אפשר לשמוע, שלא צריך להיות מותר ללכת. יש מחלוקת גדולה בפוסקים המאוחרים של היום וזוהרים.

כלומר, אדם הולך בנעלי ספורט, זה נעל רגילה כי זה לא עור, לא נראה שזה היתר. אבל קרוקס למשל זה לא נעל רגילה, זה סוג של נעל בית. כי אנשים הולכים, מבינים צריך לדעת, כל דבר הוא משהו אחר. אבל ברמב"ם לא רואים כראוי את ההיתר. סנדל של שעם, סוג של סנדל, בא נעל בית כזו, זה לא נעל.

נעילת הסנדל — תינוקות

אוקיי, עוד הלכה.

דובר 2: כן.

דובר 1: התינוקות, אומר הרמב"ם כך, היתר, קהילה. ילדים קטנים, אף על פי שאין מצווה למנוע מהם אכילה... סליחה. ילדים, למרות שמאכילה ושתיה היו מתירים אותם, כמו שהרמב"ם אמר שרק מהגיע לחינוך צריך להתחיל שעות. ילדים קטנים, אומר הרמב"ם, בכלל לא להפריע, לתת להם לאכול. ואותו דבר, רחיצה ראיו, עדיין לא ראיו, רואים את זה כאן. רחיצה וסיכה מביאים גם לילד.

אבל מנעילת הסנדל כן מונעים את הילדים, גם לא נותנים לילדים לנעול נעליים. יש כאן הרמב"ם אומר שזו לא הסיבה למה.

חידוש — למה מונעים מנעילת הסנדל

דובר 2: מה יותר קל?

דובר 1: כי זה לא מפריע. רואה רחיצה? למדו אצל חולה. רחיצה וסיכה זה עדיין חלק מטיפול. ילד הוא חלש, צריך כן להתרחץ. אבל... אבל נעילת הסנדל לא מזיק אפילו לילד. לכאורה הוא מתכוון שיש אותו דין חינוך. אולי הוא מדבר על תינוק שהגיע לחינוך, מה שלא תהיה הרמה, הוא ילד, הוא כבר יכול, זה לא עולה.

עוד דבר, כשהוא מותר כן... אני לא יודע אם הוא מדבר, כי הגיע לחינוך יצטרך כנראה גם להתחיל להחמיר באכילה ושתיה וכיוצא בזה.

דובר 2: לא, לא, יש דין חינוך נוסף. רק על שעות, אבל...

דובר 1: כן, אוקיי, זה אבל גם מותר.

דובר 2: כן, אני שומע.

נעילת הסנדל — מחמת עקרב

דובר 1: אומר הרמב"ם הלאה, **מותר לכל אדם לנעול את הסנדל מחמת עקרב וכיוצא בו כדי שלא ישכנו.** אם יש מקום שיש עקרבים, יש נחשים, והסיבה שהוא נועל את הנעליים היא לא כי הוא רוצה הנאה מהנעליים, אלא כי הוא חייב, כי אם לא הוא יכול להיעקץ.

חידוש — זה לא פיקוח נפש

אני צריך לומר בבירור, כש... אני חושב שצריך לעשות את זה בלי החילוקים בכלל, וכל התורה כולה אני מחזיק בדרך הזו יותר. אם אדם עושה את זה בגלל עקרב, האם זה מה שהתורה התכוונה כשאמרה שלא ללכת בנעליים ביום כיפור, שלא יבוא עקרב ונחש ויעקץ אותך? לא, אתה לא מדבר איתי על פיקוח נפש, זה פשוט. כשהסיבה שאתה הולך בנעליים היא בגלל העקרב, אז מותר.

יש הרבה רמות... אתה לא צריך להגיע להגדרה. יש הרבה רמות של צורך שהן לפני פיקוח נפש שמתירות הרבה מאוד איסורים בתורה. והתורה לא אמרה שהיא מתכוונת לומר שהעקרב יעקץ אותך, זה הכל. בוודאי, אתה לא צריך להגיע לתורה שתלמיד יעשה חומרה שישאר בחדר שאין שם עקרב.

נעילת הסנדל — יולדת וחולה

טוב, הלאה. **ויולדת, יולדת,** אישה שילדה ילד, **מותרת לנעול את הסנדל משום צינה כל שלשים יום.** מותר גם לנעול נעליים בגלל הרצפה הקרה, הקור מהאדמה יכאב לרגליה, כל שלשים יום, כמו השיעור של יולדת. רואה, עד שלושים יום יש עדיין, נקראת עוד יולדת.

אומר הרמב"ם, **וחולה כיוצא בה אפילו שאין בו סכנה.** חולה, אפילו חולה שאין בו סכנה, מותר גם לנעול נעליים, כדי שלא יצטנן.

הלכות יום הכיפורים: סיכה והדלקת נר

הלכות סיכה

רמב"ם: אסור לסוך מקצת גופו ככל גופו.

אסור לסוך, למרוח שמן, אפילו חלק מהגוף, כמו שחלק מהגוף הוא אותו איסור כמו כל הגוף.

איזה סוג של שמן?

רמב"ם: בין סיכה של תענוג בין סיכה שאינה של תענוג.

שיתבייש, שיהיה אור. ממילא כשיש אור אפשר לראות אחד את השני, וכשרואים אחד את השני מתביישים יותר.

רמב"ם: 2: כדי שתהא לו בושת פנים מאשתו, ולא יבוא לידי תשמיש המיטה.

אבל זה הולך לראות? הם יודעים שזה יום כיפור, משהו כזה.

דובר 2: כי זה סתם כי אסור להיות משמש לאור הנר, אבל הוא לא מדבר על הנרות. ברגע שהוא תשמיש הוא יכול לכסות את זה.

דובר 1: אני לא מאמין שזו המילה. כי אשתו תראה אותו, ושניהם יתביישו, שניהם יהיה להם בושה שהם עוברים על איסור. זה יעצור אותם. אבל הוא מביא כן על ירושלמי שזה קשור כי אין משמשים לאור הנר. אבל זה מאוד מצחיק, כי הדלקת נר מדברים בחדר השינה, מדבר לכאורה ב... אני לא יודע...

דובר 2: איך עושים בשבת? איך זה עובד כל שבת שיש נרות? איך עושים את זה...

דובר 1: אוי, נו, סתם זה בשבת. בחדרים אחרים אב... אני לא יודע, זה מאוד מצחיק. הייתי חושב סתם שהוא רואה אותה, אבל אולי זה מדבר איך הוא ישן. לא ברור.

דיון: האם עושים ברכה על הדלקת נר יום הכיפורים

תראה, רואה, הוא מביא, ויש מקום, הוא מביא מהשולחן ערוך רב, שאם נוהגים, ואנחנו נוהגים כך להדליק נרות, שצריך להדליק ברכה, להעלות ענין לעשיון יום הכיפורים. עוד בעיה. אני לא יודע מה נכנס בברכה, אם זה רק מנהג לנושא של ה... נראה, אולי להיפך. אולי להיפך, אולי הנרות שמדברים כאן הם כן נרות שמדליקים דווקא בחדר השינה, כדי שלא יוכלו להיות משמשים, אבל בושת פנים, כי זה לא גזירה, זה לא עבירה להיות משמש, זה רק נושא של צניעות. והוא אדם צנוע, יהודי רגיל, לא משמש לאור הנר.

מעניין, כי איסור תשמיש המיטה הוא איסור גמור, זה עוד לא ימנע אותו. האיסור של משמש לאור הנר הוא רק נר שהוא ענין של צניעות, זה יעצור אותו? יכול להיות כמו שהרמב"ם אמר שיש מנהג להחליף.

דובר 2: כן, כך זה הולך.

דובר 1: אוקיי. אבל הרמב"ם, ויש מקום להיפך.

דובר 2: לא, זה להיפך. יכול להיות שאנחנו לא עושים את המנהג הזה, כי אנחנו מדליקים.

תרגום לעברית

דובר 1: הוא מביא פרשה של רב שצריך להדליק נר בחדר שוכב של עולם. מעולם לא שמעתי שמישהו עושה כך ביום כיפור, אולי עושים כן, ואני לא יודע על כך. אז אולי אנחנו לא נוהגים במנהג הזה. אולי יש לנו מנהג אחר שאנחנו אומרים שיום כיפור הוא יום טוב, שצריך להדליק נרות, אף על פי שאפשר לטעון שאולי עושים כי ההדלקה קשורה לסעודה אולי, ויום כיפור אין עושים סעודה. שאלה אחרת.

דובר 2: עוד, ויש מקומות? הדלקת נרות שבת היא לא רק במקום סעודה, זה שלום בית, זה אור בבית, אז כשמתכוונים לעשות עם זה.

מנהג שלא להדליק

דובר 1: אומר הרמב"ם:

רמב"ם: 2: ויש מקומות שנהגו שלא להדליק.

דווקא להיפך.

בקיצור, הרמב"ם אומר כך: יש איסור של תשמיש המיטה, וכדי למנוע את האיסור של תשמיש המיטה יש איזה דרך שעזרת. יודעים שהיה מנהג עתיק שנה עוזר לזה. אבל לא יודעים מה עוזר, כן להדליק נר או דווקא לא להדליק נר. יש "יש מקומות" שדווקא כן הדליקו כדי שיתבייש מהאשה, ויש מקומות שדווקא לא הדליקו כדי שלא יראה את אשתו, כי כשיראה תהיה נושאת חן בעיניו ויבוא לידי תשמיש.

אין חילוק למה עושים את הסיכה, אם עושים את זה להנאה, אם עושים את זה לסיכה אחרת. שוב, אמרתי שתענוג אומר סתם שיש רמה של הנאה, כמו שלמדנו אצל הסעודה, כן, אחרי הסעודה שמים שמן וכן הלאה. יש סיכה שאינה של תענוג, למשל הוא משתמש בזה כסבון כך, להתרחץ, משהו כזה. יש גם בזה הנאה מסוימת, אבל זה פחות הנאה, לא הנאה טהורה, זה גם אסור.

אוקיי, והרמב"ם מאוד עקבי, כי לרמב"ם אין חילוק.

היתר סיכה לצורך רפואה

אבל תראה בהלכה הבאה:

רמב"ם: 2: ואם היה חולה אף על פי שאין בו סכנה, או שיש לו חטטין בראשו, סך כדרכו ואינו חושש.

יש לו כאבים, יש לו פצעים על ראשו, הוא מותר לעשות סיכה כראוי. כי התירו לו, כמו שדבר אחר התירו לחולה.

למרות שכתוב, רואה בבירור שההיתר של צורך אין לו חילוק בין עם הלשון של תענוג. בדיוק. כאן רואים מאוד בבירור שוב. חולה הוא יותר צורך, ממילא זה מותר. ולא רק חולה בכלל, בכל פעם שזה לצורך רפואה, יש לו חטטין, חסר לו משהו גרד, צריך... חטטין אומר, לדעתי, שלפוחיות, או שיש לו משהו כזה שאנשים היו נוהגים לקבל, אז מותר.

הבנת הלשון "סיכה שאינה של תענוג"

אז סיכה כלומר, היינו יכולים לקרוא לכל הסיכה סתם "סיכה של תענוג", בגלל זה אני אומר. אבל אפילו "שאינו של תענוג" אומר שלפעמים יש אדם שכל יום הוא שם איזה משחה כדי שיראה יותר יפה. אני לא יודע, זה לא נקרא "של תענוג", זה לא איזה צורך, אבל כלומר, זה לא לשם רפואה.

הלאה יוצא, כל סיכה שהיא לצורך, כל משחה שאדם מורח על עצמו, לא כי זה חלק מסדר המשחות, אלא כי זה לרפואה, מותר. זה ההיתר שחתם סופר היה אומר, ופוסקים של היום הפוסקים האחרים קראו "סיכה שאינו של תענוג".

אז מה שכתוב ש"סיכה שאינו של תענוג" גם אסור, לא אומר מה שהיינו קוראים "שאינו של תענוג", אלא מה שהרמב"ם קורא "שאינו של תענוג". ושוב, זה עוד דבר שלא מקובל היום, ואין לנו כמעט לשון שאני יודע. אנשים לא עושים באזור שלי סיכה. בדרך כלל, אנחנו לא יודעים על מה מדברים, אבל לומדים... בדיוק. לא של תענוג, לא שאינו של תענוג עושים. עושים רק... אנשים שמורחים, הם אוהבים מאוד. נשים לפחות מורחות מאוד בדרך כלל, שאל את הנשים.

דובר 2: או משהו שיש לו עיסוי, נגיד, יש הנאה מסוימת מזה. אני לא יודע אם זו סיכה.

דובר 1: לא, זה סיכה של תענוג, אמת. או שאינו של תענוג, שוב, אני לא הייתי. זה גורם להרבה להיות רך יותר, ה... זו סיכה שאינו של תענוג למשל, אבל זה אסור. מבין?

דובר 2: כן.

הלכות תשמיש המיטה והדלקת נר

אוקיי, נלך ללמוד עוד הלכה אחת, כן? שקשורה לתשמיש המיטה. אבל כמו שאני אומר, אין יותר... תשמיש המיטה אסור, אבל יש חומרה מסוימת שיש אנשים מסוימים שנוהגים לגבי הנושא הזה, וזה נלמד עכשיו.

מנהג הדלקת נר בליל יום הכיפורים

יש כאן הרמב"ם כן, הרמב"ם אומר שם:

רמב"ם: 2: יש מקומות שנהגו להדליק את הנר בליל יום הכיפורים.

יש מקומות שנהגו לעשות הדלקת נרות בליל יום הכיפורים.

למה הסיבה שהם הנהיגו הדלקת נרות ביום הכיפורים?

רמב"ם: 2: כדי שתהא לו בושת פנים מאשתו.

תמיד להדליק נר. בשבת צריך להדליק ערב שבת לכבוד שבת. ביום טוב, אם חסר, אז ידליקו.

אז זאת אומרת, אין מצווה של הדלקת נר ביום טוב ברמב"ם, לא רואים מצווה כזו, כי גם ביום כיפור לא. זה בכלל רק מנהג. אז בוודאי לא מברכים, כי אין אפילו תקנה על המנהג הזה, זה רק מנהג של גדר לתשמיש המיטה, לא שייך ברכה על המנהג הזה. אנחנו נוהגים כן לברך על הדלקת נר ביום כיפור, כמו שאנחנו נוהגים ביום טוב לברך, כי אנחנו מניחים שיש כן איזה ענין בכל יום טוב להדליק נר. יום כיפור הרי הוא יום טוב, הרי בא כבוד, ממילא מגיע להדליק נר. אבל זה באמת לא קשור למנהג הזה בכלל, לא שאנחנו מקום שנהגו להדליק. יש לנו רעיון אחר שיש חובת הדלקת נר ביום כיפור. וחץ מזה מדליקים עוד נרות חיים ונר נשמה, עם כל מיני דברים שזה כבר ענינים אחרים. אבל מעניין, נראה שיש מסורת שיום כיפור קשור לנרות. זה כבר נעשה הרבה יותר, מדליקים נרות. האיסור תשמיש המיטה ביום כיפור קשור לנרות.

עוד הערה 55 אומרת שהגמרא אומרת ששני המנהגים טובים. כן, כי לשניהם אותה כוונה. שניהם מתכוונים... זה מאוד מעניין, לפעמים יש שני יהודים שיש להם מנהגים הפוכים, אבל זה לא בגלל שיש להם דבר הפוך. שניהם מתכוונים לאותו דבר.

דובר 2: כן.

דובר 1: וכתוב בפירוש במשנה שכשנמצאים שם שצריך, מדליקים כן בבית המדרש, ושם שיש חשוכים וכדומה. כי יש כן ענין שזה לא על כבוד, זה על שלום בית.

סיום הלכות יום הכיפורים — מנהג נרות ביום כיפור

איסור תשמיש המיטה ומנהג הנרות

האיסור תשמיש המיטה ביום כיפור קשור לנרות. יש לי הערה 55, הגמרא אומרת ששני המנהגים טובים. כן, כי לשניהם אותה כוונה. שניהם מתכוונים... זה מאוד מעניין, לפעמים יש שני יהודים שיש להם מנהגים הפוכים, אבל זה לא בגלל שיש להם... שניהם מתכוונים לאותו דבר. כן.

וכתוב בפירוש במשנה שכשנמצאים שם שצריך, מדליקים כן בבית המדרש, ושם שיש חשוכים וכדומה, כי יש כן ענין שיום כיפור... לא על כבוד, זה על שלום בית, יכלו ללכת לבית הכנסת, אין שאלה. אז, בכל מקרה, מעניינת ההלכה.

סיום

אוקיי, עד כאן הלכות יום כיפור. ברוך רחמנא דסייען. עזר לנו לסיים הלכות יום כיפור. נפלא.

דובר 2: כן. מעניין שלא אמרו שכלה לא צריכה... עדיין עומד מה שהוא יגיד.

דובר 1: אה, זה ביום.

כשיום הכיפורים חל בשבת

אומר הרמב"ם, שני המקומות הם כאילו, ראה מה עובד בשבילך, או מה נהוג בעירך.

דובר 2: צריך לכאורה כל מקום לעשות מה שהוא מנהג המקום, לא? או אולי הוא לא לקח את מנהג המקום, איזה סוג אדם אתה? יש סוגי אנשים שאתה צריך דווקא נרות כדי למנוע, ויש דווקא נרות כדי לא למנוע.

דובר 1: לא, השאלה היא, יש מנהג המקום למה עושים אצלך בבית. כבר לא שייך מנהג המקום. מנהג המקום הוא פני מחלוקת, שאף אחד לא יודע מה אתה עושה אצלך בחדר השינה.

דובר 2: אוקיי.

דובר 1: אומר הרמב"ם:

רמב"ם: ואם חל יום הכיפורים להיות בשבת, חייבים הכל להדליק בכל מקום, שהדלקת נר בשבת חובה.

אם יום כיפור חל בשבת, אז אין לך את האפשרות של כן או לא להדליק. צריך בוודאי כן להדליק נר, שהדלקת נר בשבת חובה. הדלקת נר בשבת היא חובה, היא מצווה. וכמו שהרמב"ם אמר שמנהג לא יכול לבטל מצווה.

דובר 2: אה, יפה מאוד. זה למדנו אחרי שבת.

חידוש: הדלקת נר בשבת אינה תלויה בסעודה

דובר 1: זה מאוד מעניין, נראה שהמצווה של הדלקת נר בשבת אינה קשורה לסעודה.

דובר 2: אה, זה כבר גזירה, זה כבר הלכה על הכל.

דובר 1: הייתי אומר כך, מה שרואים מהרמב"ם הזה הוא דבר אחד, צריך לחשוב יותר, נראה מהרמב"ם הזה כך, שהדלקת הנרות שמדברים על המנהג הזה היא באותו מקום, באותו אופן של שבת. אם כאן מדובר במנהג חדש בחדר השינה, לא היה שום סתירה משבת. אם זה שבת, יש חיוב, אין מנהגים, יש חיוב כמו שאתה אומר. אבל אם זה לא שבת, אין שום חיוב, אין מצווה בכלל בכל שבת, בכל יום טוב להדליק נרות. כך אומר הרמב"ם. הרמב"ם אפילו לא אמר שביום טוב יש מצווה להדליק נר. אם אתה זוכר, בהלכות שבת זה לא כתוב. בהלכות שבת זה המקום, ואם אני זוכר, לא כתוב שביום טוב יש מצווה של הדלקת נר, כתוב שבת. אז שבת היא מצווה. יום טוב, אולי למעשה מדליקים נר, אבל ביום טוב אולי אין מצווה כי אפשר